
Doodgaan: iets minder uitzichtloos als het mag

Een retorische analyse van EUTHANASIE DE MOVIE

Bachelor Eindwerkstuk

Universiteit Utrecht

Faculteit Geesteswetenschappen

Naam: Maud Siegers
Studentnummer: 6431345
Studie: Media en cultuur
Studiejaar: 2020 – 2021
Blok: 4
Begeleider: Dr. Andrea Meuzelaar
Inleverdatum: 28 juni 2021
Woordenaantal: 7673

Samenvatting

In dit eindwerkstuk wordt antwoord gegeven op de vraag: *Hoe construeren retorische middelen binnen de BOOS documentaire EUTHANASIE DE MOVIE een perspectief op euthanasie bij jongeren?* Om deze vraag te kunnen beantwoorden, vertrek ik vanuit de theorie van Bill Nichols, een sleutelauteur op het gebied van documentaires. Nichols betoogt dat documentaires geen reproducties, maar representaties van de werkelijke wereld zijn. Documentaires construeren volgens Nichols een perspectief op de werkelijke wereld door middel van retorische middelen. Daarnaast beschrijft Nichols dat elke documentaire een *voice* heeft. Dit concept wordt gezien als het perspectief van de documentairemaker op de kwestie die hij toont binnen zijn film. Door middel van deze theorie zal ik een retorische analyse uitvoeren op de documentaire EUTHANASIE DE MOVIE. Binnen deze documentaire deelt het team van BOOS hun perspectief op euthanasie bij jongeren door het volgen van twee personages die beide een euthanasiewens hebben. In mijn analyse bestudeer ik drie retorische middelen vanuit de klassieke retorica, namelijk *arrangement*, *style* en *invention*.

In EUTHANASIE DE MOVIE worden twee jonge hoofdpersonages gevolgd die beide euthanasie willen krijgen. Het team van BOOS laat een evenwichtig perspectief op euthanasie zien door verschillende standpunten, emoties en problemen binnen het proces van euthanasie aanvragen te belichten. Door twee verschillende ziektebeelden als gelijken weer te geven worden beide kanten van het debat rondom euthanasie vertegenwoordigd. Dit wordt versterkt door de stemmen van verschillende deskundigen die de vragen die opkomen gedurende de documentaire duidelijk beantwoorden en behapbaar maken. Uit mijn retorische analyse blijkt dat het team van BOOS verschillende retorische middelen gebruikt om een evenwichtige representatie van euthanasie neer te zetten en de kijker wil overtuigen dat euthanasie bij jongeren niet als zwaar gezien moet worden, maar als vredige dood.

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Hoofdstuk 1: Theoretisch kader	6
1.1 Representatie van euthanasie in media	6
1.2 Representatie van lijden in de media	8
1.3 Documentaire theorie	9
1.3.1 Ethiek in documentaire	9
1.3.2 Betekenis van documentaire en retoriek	9
Hoofdstuk 2: Operationalisering	12
2.1 Corpusbepaling	12
2.2 Analysemethode	12
Hoofdstuk 3: Retorische analyse	14
3.1 Synopsis	14
3.2 Arrangement	15
3.2.1 Narratieve structuur	15
3.2.2 Personages	18
3.3 Style	22
3.3.1 Mise-en-scène	22
3.3.2 Cameravoering en montage	23
3.3.3 Muziek en voice-over	27
Conclusie	30
Literatuurlijst	33
Filmografie	34
Bijlage 1: Sequentieschema	35
Bijlage 2: Verklaring kennisneming plagiaatregels	60

Inleiding

“De aller-zwaarste onderwerpen benaderd op de aller-lichtste manier, één van die dingen wordt euthanasie. [...] daar proberen we confetti en euthanasie hand in hand te laten gaan,” zei Tim Hofman in een interview voor *MTV Sit Down* in juni 2018.¹ Tim Hofman maakt op dat moment deel uit van het team van *BOOS*, een Televisier-ster winnende Online Videoserie.² Met dit team maakt hij een documentaire genaamd *EUTHANASIE DE MOVIE* over euthanasie bij jongeren.³ In het interview blijkt dat het team het onderwerp euthanasie zo licht mogelijk wil benaderen.⁴ In *EUTHANASIE DE MOVIE* worden vier jonge mensen getoond die allemaal de wens voor euthanasie delen.⁵ Twee daarvan, de hoofdpersonages Athaliah (21) en Robin (25), worden drie jaar lang gevolgd in hun proces om deze wens uit te laten komen. De andere twee worden als ervaringsdeskundigen neergezet, die alle vragen rondom euthanasie en uitzichtloos lijden beantwoorden. Binnen de documentaire wordt het concept ‘uitzichtloos lijden’ tot in detail behandeld en als rode draad ingezet. Het doel van deze documentaire betreft nieuwe inzichten en moeilijke vragen rondom het taboe, euthanasie bij jongeren, op een lichte manier te weergeven.⁶

In *EUTHANASIE DE MOVIE* wordt zowel een hoofdpersonage getoond dat fysiek lijdt, als een hoofdpersonage dat mentaal lijdt. In eerdere representaties van euthanasie in media worden deze verschillende ziektebeelden als uitersten neergezet.⁷ Daarnaast wordt in traditionele televisie een personage dat kampt met mentale problematiek als *the other* afgebeeld.⁸ Het is interessant om te zien hoe deze ziektebeelden tegenover elkaar worden gerepresenteerd, of dit overeenkomt

¹ MTV Nederland, “TIM HOFMAN: “Tim, ik ga ZELFMOORD plegen” | MTV Sit Down”, uitgebracht op 19 juni 2018, via YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=j1tBNTPEVqU&t=774s>.

² “BOOS wint Televisier-Ster Online Videoserie 2020,” *Televisier*, gepubliceerd 8 oktober 2020, geraadpleegd 29 maart 2021 op <https://www.televisier.nl/televisier-ring/boos-wint-televisier-ster-online-video-serie-2020>.

³ Marije de Roode, Tim Hofman en Leon Veenendaal, *Euthanasie De Movie*, NPO3, uitgebracht op 7 januari, 2021, via YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=IXWMIokE10Y>.

⁴ MTV Nederland, “TIM HOFMAN: “Tim, ik ga ZELFMOORD plegen” | MTV Sit Down”, uitgebracht op 19 juni 2018, via YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=j1tBNTPEVqU&t=774s>.

⁵ Marije de Roode, Tim Hofman en Leon Veenendaal, *Euthanasie De Movie*, NPO3, uitgebracht op 7 januari, 2021, via YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=IXWMIokE10Y>.

⁶ Marije de Roode, Tim Hofman en Leon Veenendaal, *Euthanasie De Movie*, NPO3, uitgebracht op 7 januari, 2021, via YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=IXWMIokE10Y>.

⁷ Amanda Booth en Denise Blake, “Assisted dying in the Aotearoa New Zealand media: a critical discourse analysis,” *Mortality* (2020): 16.

⁸ Simon Cross, “Visualizing madness: Mental illness and public representation,” *Television & New Media*, 5 nr. 3 (2004): 212.

met eerdere representaties en hoe dat het perspectief op euthanasie beïnvloedt binnen EUTHANASIE DE MOVIE. Tevens speelt ethiek een grote rol binnen deze documentaire. Binnen de documentaire theorie bestaat een ethisch debat over hoe de documentairemaker zich moet opstellen tegenover zijn subject tijdens het representeren van een taboe.⁹ Wanneer een documentaire snijdt aan een taboeonderwerp, moet er altijd rekening worden gehouden met de stem van het subject en hoe deze overgebracht wordt richting de kijker.¹⁰

Om te analyseren hoe het onderwerp euthanasie en de stemmen van de subjecten worden gerepresenteerd binnen EUTHANASIE DE MOVIE, vertrek ik vanuit de theorie van Bill Nichols. Nichols betoogt dat een documentaire de kijker overtuigt van een bepaald standpunt.¹¹ De kijker wordt gestuurd in zijn definitie van een bepaalde kwestie, bijvoorbeeld het moeilijke proces van een euthanasieaanvraag als jong persoon en de verschillende ziektebeelden die daarmee gepaard gaan. Nichols betoogt daarnaast dat een documentaire een eigen *voice* heeft.¹² Een *voice* ontstaat volgens Nichols door het gebruik van retorische middelen, waarmee de documentairemaker een perspectief overbrengt op de kijker. De *voice* geeft de blik weer van de documentairemaker op de kwestie die besproken wordt.¹³ Aan de hand van bovenstaande theorie ga ik een retorische analyse uitvoeren om de onderzoeksvraag *Hoe construeren retorische middelen binnen de BOOS documentaire EUTHANASIE DE MOVIE een perspectief op euthanasie bij jongeren?* te beantwoorden.

Er is veel academisch onderzoek gedaan naar de representatie van euthanasie binnen krantenartikelen, maar niet over representatie in audiovisuele media. Door een perspectief op euthanasie te analyseren binnen een documentaire zal ik een bijdrage leveren aan het academisch debat. Er is daarnaast niks geschreven over jongeren in combinatie met euthanasie in de media, waardoor mijn onderzoek nog relevanter zal zijn.

In het theoretisch kader wordt een beeld geschetst van het voorgaande onderzoek naar perspectieven op euthanasie in krantenartikelen. Daarnaast zal literatuur over de representatie van uitzichtloos lijden besproken worden, omdat

⁹ Kate Nash, "Telling stories: the narrative study of documentary ethics," *New Review of Film and Television Studies* 10 nr. 3 (2012): 321.

¹⁰ Idem.

¹¹ Bill Nichols, *Introduction to Documentary, Third Edition* (Bloomington: Indiana University Press, 2017): Xiii.

¹² Bill Nichols, "Voice of Documentary," *Film Quarterly* 36(3) (1983): 18.

¹³ Nichols, *Introduction to Documentary*, 50.

dit een sleutelonderwerp binnen de documentaire betreft. Vervolgens licht ik het ethische debat binnen documentaire en de theorie van Nichols toe, waarna ik deze operationaliseer in het tweede hoofdstuk. Daaropvolgend zal in het derde hoofdstuk de retorische analyse uitgevoerd worden, waarin ik antwoord geef op de deelvragen: *Hoe dragen de narratieve structuur van EUTHANASIE DE MOVIE en de personages hierbinnen, bij aan de representatie van euthanasie in documentaire?* en *Hoe dragen de stijlelementen binnen de documentaire EUTHANASIE DE MOVIE bij aan de representatie van euthanasie?* Tenslotte zal ik een conclusie weergeven waarin de onderzoeksvraag beantwoord wordt. Hier verwacht ik te concluderen dat in EUTHANASIE DE MOVIE verschillende retorische middelen worden gebruikt om euthanasie bij jongeren te legitimeren door te laten zien dat euthanasie als vredige dood kan fungeren.

Hoofdstuk 1: Theoretisch kader

1.1 Representatie van euthanasie in media

Media spelen een grote rol in het vormen van percepties over euthanasie bij het publiek.¹⁴ Om grip te krijgen op welk perspectief op euthanasie geconstrueerd wordt in EUTHANASIE DE MOVIE, is het belangrijk om het academische debat over de representatie van euthanasie in de media te bestuderen. Kijkend naar de representatie van euthanasie in visuele media, komt naar voren dat er alleen literatuur bestaat over deze representatie in krantenartikelen. Elke Hausmann, wetenschapper binnen de medische sociologie, onderzoekt hoe het onderwerp euthanasie wordt gedefinieerd binnen Britse krantenartikelen.¹⁵ Uit haar onderzoek blijkt dat er twee soorten vertogen, *voluntary euthanasia discourse* en *terminal illness discourse*, bestaan binnen deze krantenartikelen.¹⁶ Binnen het *voluntary euthanasia discourse* wordt de term *voluntary*, die door experts gebruikt wordt om euthanasie te valideren, toegepast. De term *voluntary* wordt volgens Hausmann nooit bevraagd door de journalisten en wordt dus zonder onderliggend onderzoek gebruikt binnen uiteenlopende euthanasie-zaken die in de

¹⁴ Margaret A. Somerville, "Euthanasia in the media: journalists' values, media ethics and" public square" messages," *Humane health care international* nr. 13.1 (1997): 17.

¹⁵ Elke Hausmann, "How press discourse justifies euthanasia," *Mortality* 9 nr. 3 (2004): 206.

¹⁶ Hausmann, "How press discourse justifies euthanasia," 218.

krantenartikelen beschreven worden. Hausmann legt uit hoe binnen dit vertoog euthanasie als taboe wordt gezien en hoe de patiënt te allen tijde aansprakelijk gehouden wordt voor haar keuze.¹⁷ Daarnaast bestaat er het *terminal illness discourse*, dat vaker voorkomt binnen de Britse krantenartikelen. Hier wordt het doden van de patiënt niet als taboe gezien. Doden wordt namelijk binnen dit vertoog in de context van de zichtbare, terminale ziekte gezien. De terminale ziekte wordt aangemerkt als iets wat buiten de patiënt zelf staat, waar men niks aan kan doen. Hierom wordt de patiënt niet aansprakelijk gesteld wat betreft de keuze van euthanasie.¹⁸

Wetenschappers in gezondheidspsychologie Amanda Booth en Denise Blake onderzoeken vertogen in Nieuw-Zeelandse krantenartikelen over euthanasie.¹⁹ Het valt op dat net als in de Britse artikelen twee vertogen naar voren komen, echter verschillen deze ten opzichte van het *voluntary euthanasia discourse* en het *terminal illness discourse*. Het meest dominante vertoog wordt het *autonomous right to choose discourse* genoemd. In dit vertoog wordt euthanasie gezien als een optie voor mentaal gezonde mensen die een eigen keuze over hun overlijden maken, waardoor de mentaal zieke mensen worden uitgesloten.²⁰ Daarnaast bestaat een *counter discourse* dat euthanasie als gevaarlijk bestempelt voor weerloze burgers.²¹ Blake en Booth concluderen dat de vertogen hierboven alleen focussen op de legitimatie van euthanasie. Hierdoor worden belangrijke zaken aangaande euthanasie, zoals gelijke kwaliteit voor jongeren en ouderen en passende zorg, vergeten.²²

Judith AC Rietjens et al. kijken naar het geconstrueerde perspectief op euthanasie in Nederlandse krantenartikelen.²³ Rietjens et al. stellen vast dat er vooral gefocust wordt op ongewone euthanasie-zaken, zoals mensen die geen eigen keuzes meer kunnen maken of mentaal zieke mensen waar je de mate van uitzichtloosheid moeilijk vaststelt. Rietjens et al. betogen dat door vooral deze zaken te bespreken het concept euthanasie verkeerd geïnterpreteerd kan worden

¹⁷ Ibid., 208 - 210.

¹⁸ Ibid., 210.

¹⁹ Amanda Booth en Denise Blake, "Assisted dying in the Aotearoa New Zealand media: a critical discourse analysis," *Mortality* (2020): 1.

²⁰ Booth en Blake, "Assisted dying in the Aotearoa New Zealand media: a critical discourse analysis," 4-5.

²¹ Ibid., 8 en 9.

²² Ibid., 13.

²³ Judith Rietjens et al, "News media coverage of euthanasia: a content analysis of Dutch national newspapers," *BMC Medical Ethics* 14 nr. 11 (2013): 1.

door de lezer. Daarnaast concluderen Rietjens et al. dat er binnen Nederland nog steeds een debat bestaat over de aanvaardbaarheid van euthanasie, ondanks dat dit gelegaliseerd is. Beide kanten, euthanasie als vredige of wrede dood, worden binnen de krantenartikelen behandeld.²⁴

1.2 Representatie van lijden in de media

In deze paragraaf bespreek ik het academische debat over hoe een verschil in lijden wordt gerepresenteerd in audiovisuele media. Dit is van belang, omdat uitzichtloos lijden één van de hoofdonderwerpen betreft binnen EUTHANASIE DE MOVIE. Susan Sontag is een sleutelauteur aangaande het afbeelden van lijden in media. Zij beschrijft dat het overmatig tonen van fysiek lijdende mensen op beeld kan zorgen voor onverschillige kijkers.²⁵ Ze betoogt echter wanneer het tonen van fysiek lijden gepaard gaat met uitgebreide informatie hierover, dat dit zorgt voor reflectie. Deze reflectie bij de kijker komt nog dominanter naar voren wanneer de kijker geen invloed kan uitoefenen op de pijn die getoond wordt op het beeld.²⁶

Naast het visueel afbeelden van fysiek lijden is het afbeelden van mentaal lijden eveneens complex. Mediawetenschapper Simon Cross onderzoekt de ontwikkelingen in het afbeelden van mentaal zieke personages binnen documentaire televisie. Cross beschrijft dat een mediamaker voortdurend een verantwoordelijkheid geniet tegenover de mentale patiënten die hij representeert.²⁷ Cross beschrijft dat in traditionele televisie de mentaal zieke personages als *the other* neergezet werden.²⁸ Hij concludeert dat televisie als medium de norm bepaalt en dat moderne programma's over mentale ziektes, anders dan traditionele televisie, grenzen laten verdwijnen doordat ze het stereotype 'anders zijn' weerleggen. Dit doen ze door de personages op dezelfde wijze als 'normale' mensen weer te geven en de mentale ziekte uit te leggen.²⁹

²⁴ Rietjens et al, " News media coverage of euthanasia: a content analysis of Dutch national newspapers," 6 en 7.

²⁵ Susan Sontag, *Regarding the Pain of Others* (New York: Picador/Farrar, Straus and Giroux, 2003): 100-103.

²⁶ Sontag, *Regarding the Pain of Others*, 116-117.

²⁷ Simon Cross, "Visualizing madness: Mental illness and public representation," *Television & New Media*, 5 nr. 3 (2004): 205 en 213.

²⁸ Cross, "Visualizing madness: Mental illness and public representation," 212.

²⁹ *Ibid.*, 212-213.

1.3 Documentaire theorie

1.3.1 Ethiek in documentaire

EUTHANASIE DE MOVIE focust zich erg op de ethische kant van het onderwerp euthanasie. Dit doen ze door het onderwerp zorgvuldig uit te leggen en voorzichtig banden op te bouwen met de hoofdpersonages. Hierdoor positioneer ik me binnen de documentaire theorie, die zich richt op taboe en ethiek. Ik schets hieronder het academische debat over ethiek in documentaire, om dit vervolgens te kunnen koppelen aan mijn analyse. James Quinn laat filmmakers in zijn boek *The Lives of Others: Ethical Dilemmas in Factual Filmmaking* aan het woord over ethische vragen die opduiken tijdens het maken van documentaires.³⁰ Eric Steel beschrijft in het hoofdstuk "Taboo Subjects" hoe de representatie van een taboe voorzichtig benaderd moet worden. Hij betoogt dat de documentairemaker streng moet letten op zijn relatie met zijn subject.³¹ Deze voorzichtige benadering van een taboe komt overeen met de blik van media- en communicatiewetenschapper Kate Nash over ethiek binnen documentaire. Nash beschrijft na het analyseren van het debat rondom documentaire-ethiek vier belangrijke concepten naar die voren komen.³² Documentairemakers moeten volgens Nash letten op *respect for autonomy, honesty, non-maleficence* en *beneficence*, wanneer ze hun subject filmen en representeren. Een documentairemaker moet dus vragen om consent, zorgen voor eerlijkheid tegenover het subject en het publiek, leed ondermijnen en zorgen dat de stem van het subject gehoord wordt.³³

1.3.2 Betekenis van documentaire en retoriek

Om te kunnen begrijpen wat een documentaire precies is, wordt hieronder een debat over de definitie hiervan beschreven. John Grierson definieert in 1930 documentaire als "creative treatment of actuality".³⁴ Hier bespreekt Grierson het spanningsveld tussen werkelijkheid en representatie. Hoe de werkelijkheid wordt getoond komt namelijk tot stand door de creatieve beslissingen van de

³⁰ James Quinn, *The Lives of Others: Ethical Dilemmas in Factual Filmmaking* (New York: Bloomsbury Publishing, 2015), 1-288.

³¹ Eric Steel, "Taboo Subjects," in *The Lives of Others: Ethical Dilemmas in Factual Filmmaking*, red. J. Quinn (New York: Bloomsbury Publishing, 2015), 47 en 50.

³² Kate Nash, "Telling stories: the narrative study of documentary ethics," *New Review of Film and Television Studies* 10 nr. 3 (2012): 321.

³³ Nash, "Telling stories: the narrative study of documentary ethics," 321.

³⁴ John Grierson, "The Documentary Producer," *Cinema Quarterly* 2, nr. 1 (1933): 7-8.

documentairemaker. Filmtheoreticus Bill Nichols is een sleutelauteur binnen dit debat en zegt dat documentaires niet simpelweg reproducties van de werkelijke wereld zijn, maar betogen over de wereld door middel van representaties.³⁵ Deze representaties komen volgens Nichols tot stand door de *voice* van de film.³⁶ De *voice* definieert Nichols als "that which conveys to us a sense of a text's social point of view, of how it is speaking to us and how it is organizing the materials it is presenting to us."³⁷ *Voice* is het perspectief van de documentairemaker tegenover het onderwerp en de wereld die hij toont binnen de documentaire door middel van retorische middelen.³⁸

Om de *voice* te kunnen analyseren, moeten we volgens Nichols teruggaan naar de klassieke retorica, bestaande uit: *invention, arrangement, style, memory* en *delivery*. Nichols beschrijft het concept *invention* als de bewijsmiddelen die in een documentaire getoond worden. Het bewijs kan onderverdeeld worden in artistieke bewijzen en inartistieke bewijzen.³⁹ Nichols beschrijft hoe artistieke bewijzen pas betekenis krijgen nadat ze op een bepaalde wijze binnen de documentaire worden toegepast en dat inartistieke bewijzen op zichzelf al betekenis hebben. Hier heeft de documentairemaker geen inhoudelijke invloed op heeft.⁴⁰ Artistieke bewijzen worden onderverdeeld in drie soorten bewijzen. Ten eerste bestaat het ethische bewijs, dat de geloofwaardigheid van de documentairemaker en de personages betreft. Ten tweede bestaat het pathetische bewijs dat zich focust op de overdracht van emoties naar het publiek, waardoor er een perspectief gecreëerd kan worden. Ten slotte bestaat het logische bewijs waarin de documentairemaker logische redeneringen gebruikt of het laat lijken dat een redenering logisch is, om een argument te bewijzen binnen de film.⁴¹

Het onderdeel *arrangement* in documentaire omschrijft Nichols als de structuur waarin de verschillende bewijzen, oftewel *invention*, geplaatst wordt.⁴² Nichols betoogt dat zo'n structuur twee aspecten bezit. Aan de ene kant worden binnen dit onderdeel van de klassieke retorica, zowel voor- als tegen argumenten gepresenteerd, om een gebalanceerd verhaal te kunnen vertellen. Aan de andere

³⁵ Nichols, *Introduction to Documentary*, 50.

³⁶ *Ibid.*, 50.

³⁷ Bill Nichols, "Voice of Documentary," *Film Quarterly* 36(3) (1983): 18.

³⁸ Nichols, *Introduction to Documentary*, 50.

³⁹ *Ibid.*, 58, 59.

⁴⁰ *Idem.*

⁴¹ *Ibid.*, 59.

⁴² *Ibid.*, 64.

kant wordt een combinatie van emoties en feiten getoond om een perspectief te creëren.⁴³

Het onderdeel *style* wordt door Nichols gezien als de stijlelementen die gebruikt worden binnen film. Nichols stelt dat deze samenkomst van stijlelementen de *voice* van de documentaire verwezenlijkt.⁴⁴ Met stijlelementen worden de klassieke elementen, *mise-en-scène*, cinematografie, montage en geluid bedoeld.⁴⁵ Over het vierde onderdeel *memory* zegt Nichols het volgende: "Memory holds crucial importance for speech delivered on the spot."⁴⁶ *Memory* wordt door Nichols gekoppeld aan het collectief geheugen van de kijkers en hoe deze kijkers hier vervolgens op reflecteren wanneer ze informatie uit een documentaire verkrijgen.⁴⁷ Ten slotte wordt het onderdeel *delivery* door Nichols beschreven als de kracht van non-verbale communicatie en de wijze waarop iemand iets overbrengt binnen een interview.⁴⁸ De theorie van Nichols die hierboven beschreven wordt, zal ik binnen mijn onderzoek gebruiken als methodologie. In het komende hoofdstuk wordt duidelijk hoe ik de theorie van Nichols operationaliseer als methode voor de retorische analyse van EUTHANASIE DE MOVIE.

⁴³ Ibid., 65, 66.

⁴⁴ Ibid., 66.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Ibid., 67.

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Ibid., 67, 68.

Hoofdstuk 2: Operationalisering

2.1 Corpusbepaling

Het corpus dat in dit onderzoek gebruikt wordt, bestaat uit de *BOOS* documentaire *EUTHANASIE DE MOVIE*, gemaakt door Marije de Roode, Tim Hofman en Leon Veenendaal.⁴⁹ De documentaire is op 7 januari 2021 geüpload op het YouTube-kanaal *BOOS* en op 16 februari 2021 om 21:55 uitgezonden op *NPO3*. De versie die geanalyseerd wordt, is beschikbaar via deze link: <https://www.youtube.com/watch?v=IXWMIokE10Y>. *EUTHANASIE DE MOVIE* zal in zijn geheel geanalyseerd worden, met een totale lengte van 48 minuten en 26 seconden. Dit wordt gedaan om over genoeg analyse materiaal te beschikken. Gebruikmakend van een sequentieanalyse, die zichtbaar is in een sequentieschema, zal ik een retorische analyse uitvoeren.

2.2 Analysemethode

In dit onderzoek wordt een retorische analyse volgens het model van Nichols als methode gebruikt. Door de retorische middelen binnen de documentaire *EUTHANASIE DE MOVIE* te analyseren, wordt de *voice* van de documentaire en daarmee de constructie van het perspectief op het taboe euthanasie, duidelijk.

Nichols beschrijft vijf aspecten, echter zal ik alleen focussen op *invention*, *arrangement* en *style*. De laatste twee retorische middelen die door Nichols beschreven worden, *memory* en *delivery*, gaan over mondelinge redevoering.⁵⁰ Filmwetenschapper Willem Hesling stelt dat binnen een documentaire geen daadwerkelijke spreker aanwezig is, dus ook geen directe vorm van overtuiging en verwerpt hiermee de laatste twee retorische aspecten die Nichols gebruikt om *voice* te analyseren.⁵¹ Binnen deze analyse zal *arrangement* en *style* afzonderlijk van elkaar geanalyseerd worden. *Invention* zal vervolgens verweven worden met de twee bovenstaande aspecten. Dit wordt op deze manier toegepast, omdat de bewijsvoering een onderdeel is van zowel *arrangement* als *style*. De bewijsvoering

⁴⁹ Marije de Roode, Tim Hofman en Leon Veenendaal, *Euthanasie De Movie*, NPO3, uitgebracht op 7 januari, 2021, via YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=IXWMIokE10Y>.

⁵⁰ Nichols, *Introduction to Documentary*, 67, 68.

⁵¹ Willem Hesling en Jan Marie Lambert Peters, *Audiovisuele Retoriek* (Leuven: Centrum voor Communicatiewetenschappen, 1985): 28.

zal vervolgens worden toegelicht aan de hand van de onderdelen ethische, pathetische en logische bewijsmiddelen.⁵²

In het eerste deel van mijn analyse zal ik aanvankelijk een globale omschrijving van de documentaire, oftewel een synopsis weergeven. Daarna richt ik me op het retorische middel *arrangement*, oftewel de narratieve structuur van de documentaire.⁵³ De narratieve structuur is de chronologie waarin het verhaal verteld wordt.⁵⁴ Door de opbouw van het verhaal te ontleden, zal ik erachter komen hoe de structuur als bewijsmiddel fungeert. Daaropvolgend zal ik de personages analyseren en vooral focussen op hoe hun acties en responsies een aandeel vormen binnen het verhaal. Hoe personages worden ingezet binnen een verhaal draagt namelijk bij aan het perspectief wat geconstrueerd wordt binnen de documentaire.⁵⁵ Door het analyseren van de narratieve structuur en de personages zal ik de vraag *Hoe dragen de narratieve structuur van EUTHANASIE DE MOVIE en de personages hierbinnen, bij aan de representatie van euthanasie in documentaire?* beantwoorden.

In het tweede deel van het onderzoek kijk ik naar de filmstijl binnen de documentaire. Film theoretici David Bordwell en Kristin Thompson distingueren filmstijl in *mise-en-scène*, cameravoering, montage en geluid.⁵⁶ Ik analyseer ten eerste de *mise-en-scène*, waar vooral op de setting en rekvisieten gelet wordt. Ten tweede bespreek ik de cameravoering en de montage. Tenslotte analyseer ik de *voice-overs* en muziek. Door al deze aspecten te analyseren wordt duidelijk hoe deze stijlelementen zijn ingezet door het team van *BOOS* als bewijsmiddelen voor hun perspectief op euthanasie. Door dit te doen zal ik de vraag *Hoe dragen de stijlelementen binnen de documentaire EUTHANASIE DE MOVIE bij aan de representatie van euthanasie?* beantwoorden.

Het retorische middel *invention* zal in bovenstaande delen van mijn analyse geïntegreerd worden en niet als een aparte paragraaf behandeld worden. Dit omdat de ethische, pathetische en logische bewijsmiddelen worden toegepast binnen de argumenten die voortkomen uit de narratieve structuur, personages en de stijlelementen binnen de film. Door de bewijsmiddelen te koppelen aan de

⁵² Nichols, *Introduction to Documentary*, 64-68.

⁵³ *Ibid.*, 64.

⁵⁴ David Bordwell, Jeff Smith en Kristin Thompson, *Film Art: An Introduction* (New York: McGraw-Hill, 2017): 75.

⁵⁵ Bordwell, Smith en Thompson, *Film Art: An Introduction*, 77.

⁵⁶ *Ibid.*, 112-236.

analyses van de retorische middelen binnen EUTHANASIE DE MOVIE kan ik beargumenteren welk perspectief op euthanasie bij jongeren hier wordt geconstrueerd.

Hoofdstuk 3: Retorische analyse

3.1 Synopsis

De documentaire EUTHANASIE DE MOVIE start met een uitleg over het probleem waar de personages mee kampen. Athaliah en Robin willen namelijk graag euthanasie krijgen, alleen lukt dit tot heden niet. Er wordt dieper ingegaan op wie Athaliah en Robin zijn en waarom zij euthanasie willen. Athaliah heeft Lupus Erythematoses, waardoor ze binnen drie jaar zal stikken en Robin worstelt al jaren met een posttraumatische stressstoornis in combinatie met persoonlijkheidsproblematiek, waardoor hij uitzichtloos lijdt.⁵⁷ Nadat is vastgesteld dat Athaliah en Robin beide lijden, wordt de eerste vraag gepresenteerd in de documentaire, namelijk "Wat is ondraaglijk lijden?"⁵⁸ Deze vraag wordt gesteld aan ervaringsdeskundigen die zelf ook euthanasie willen aanvragen en aan een deskundige, een psychiater bij het Expertisecentrum Euthanasie. Vervolgens wordt het onderwerp 'het serieus nemen van mensen die euthanasie willen' aangesneden. Binnen dit onderwerp wordt er gefocust op de jonge leeftijd van de personages, het lijden, wat door buitenstaanders niet goed zichtbaar is, en het feit dat euthanasie als taboe wordt gezien. Bij beide personages komt een onderwerp centraal te staan. Bij Athaliah is dat het feit dat ze een kind wil, naast haar wens voor euthanasie en bij Robin is dat zijn mislukte zelfmoordpoging. Daarnaast wordt ook de wetgeving over euthanasie in Nederland en de problemen die zich hierbij voordoen behandeld.⁵⁹ De vraag die hieruit voortkomt is hoeveel mensen die euthanasie hebben aangevraagd en het niet hebben gekregen, uiteindelijk zelfmoord hebben gepleegd. De documentaire gaat vervolgens nog dieper in op zelfmoord, waarom men dat niet wil en hoe jonge mensen daar automatisch naartoe worden gedreven wanneer ze geen euthanasie kunnen krijgen. Hierbij komt ook de vraag "Hoe is de nazorg na een aanvraag voor euthanasie?" naar voren. Dit wordt beantwoord met

⁵⁷ Zie scène 4 en 7 in het sequentieschema.

⁵⁸ Zie scène 6 in het sequentieschema.

⁵⁹ Zie scène 12 in het sequentieschema.

“Die is er niet”, waarna de documentairemaker hier direct kritisch op ingaat, met de vraag of het gehele systeem wel werkt.⁶⁰ De documentaire eindigt met hoe Athaliah en Robin hun uiteindelijke overlijden voor hen zien, gevolgd door beelden van de begrafenis van Athaliah en de brief van Robin met het bericht dat hij uiteindelijk zelfmoord heeft gepleegd.⁶¹

3.2 Arrangement

3.2.1 Narratieve structuur

De rode draad die in het plot van de documentaire EUTHANASIE DE MOVIE centraal staat, betreft het proces van euthanasie aanvragen bij jongeren. In de documentaire is een duidelijk begin, middenstuk en einde aanwezig. Zoals in de synopsis naar voren komt, worden in het begin de personages en hun problemen afgebeeld, in het middenstuk zien we dat de problemen groter worden door een kind en zelfmoord en het einde draait om het uiteindelijke overlijden van de personages. Om de chronologie van het proces van euthanasie aanvragen bij jongeren aan te tonen binnen de documentaire worden concrete data afgebeeld.⁶² Om duidelijk te maken wanneer de documentaire begint, wordt door middel van de tekst “mei 2018” aangegeven dat het team van BOOS Athaliah begint te volgen. Bij Robin wordt hetzelfde gedaan met de tekst “december 2018”.⁶³

Afbeelding 1: scène 4

Afbeelding 2: scène 4

⁶⁰ Zie scène 30 en 31 in het sequentieschema.

⁶¹ Zie scène 42 en 43 in het sequentieschema.

⁶² Zie scène 4, 32 en 38 in het sequentieschema.

⁶³ Zie scène 4 in het sequentieschema.

Daarnaast wordt bij een omslagpunt, zoals de mislukte zelfmoordpoging van Robin, die het einde van de documentaire inluidt, ook een datum afgebeeld.⁶⁴ Dit doet het team van *BOOS* om de kijker te laten zien hoe lang het duurt totdat iemand zelfmoord pleegt, wanneer diegene geen euthanasie kan aanvragen.

Afbeelding 3: scène 32

Om het werkelijke einde van het proces aan te duiden, wordt in scène 44 met tekst aangetoond dat het volgen van de personages ophoudt aan het einde van het jaar 2020, wanneer Robin uiteindelijk zelfmoord pleegt.⁶⁵

Afbeelding 4: scène 44

Afbeelding 5: scène 45

Het gebruik van de data wordt gebruikt als logisch bewijs, om aan te tonen dat het aanvragen van euthanasie heel lang duurt. De kijker ziet namelijk het begin in 2018, het midden in juni 2019, waar duidelijk wordt dat er nog steeds geen vooruitzicht bestaat door de zelfmoordpoging die besproken wordt, en in 2020 het einde, waar één personage maar net euthanasie krijgt en de ander gedwongen wordt tot zelfmoord. Het aanvragen van euthanasie duurt dus te lang.

⁶⁴ Zie scène 32 in het sequentieschema.

⁶⁵ Zie scène 44 in het sequentieschema.

Binnen de documentaire wordt de structuur ondersteund met vragen die gesteld worden. De eerste vraag die behandeld wordt is "Wat is ondraaglijk lijden?" en de laatste is "Wat zou mij persoonlijk helpen?"⁶⁶ De documentairemakers behandelen deze vragen tijdens het volgen van Athaliah en Robin en praten hierover met hen, maar ze leggen ze ook neer bij ervaringsdeskundigen en deskundigen rondom het aanvragen van euthanasie. Door dit op deze manier aan te pakken, laten de documentairemakers zien dat ze verschillende standpunten en invalshoeken tonen om alle vragen te beantwoorden en toe te lichten. Het team van *BOOS* gebruikt dit als ethisch bewijs om aan te tonen dat ze het gehele proces en de vragen die opkomen binnen dit proces allemaal zo compleet mogelijk behandelen. Ze laten hiermee zien dat er veel meer ten grondslag ligt aan een euthanasieaanvraag, dan alleen je leven beëindigen.

Er bestaat ook een emotionele opbouw binnen de documentaire. In het begin zien we Athaliah en Robin die neergeslagen vertellen over hun ervaringen met het aanvragen van euthanasie en over dat hier een taboe op rust. Dat er een taboe op rust, wordt bijvoorbeeld duidelijk door het beeld van een beterschapskaart bij Athaliah thuis waar "wordt maar snel weer beter" op staat of de opmerkingen "[...] je bent jong je hebt nog een heel leven voor je. We hebben allemaal weleens iets slechts, zet je schouders er onder." die Robin vaak te horen krijgt.⁶⁷ Dit beeld en deze opmerkingen laten zien dat omstanders de euthanasie bij de personages niet serieus nemen. Vervolgens leren we beide personages beter kennen. Bij Athaliah zien we hoe ze een kind krijgt en hoe ze het moeilijk vindt dat ze de wens van euthanasie koestert, terwijl ze zoveel van haar dochter houdt. Dit wordt duidelijk door haar opmerking "Dan ben ik gewoon verdrietig over het idee dat ik haar achter moet laten en het idee dat ik me heel schuldig voel of dat ik aan de ene kant heel erg verlang naar de euthanasie, [...] dat ik daar haar ook mee pijn doe."⁶⁸ Hier wordt duidelijk dat de wens van euthanasie, andere wensen van jonge mensen, zoals het krijgen van een kind, niet uitsluiten, maar wel emotioneel moeilijker maakt. Bij Robin volgen we hem terwijl hij opgesloten zit in een high intensive care en het mentaal steeds slechter met hem gaat, tot hij een zelfmoordpoging doet.⁶⁹ Hier wordt duidelijk dat het niet kunnen uitspreken van

⁶⁶ Zie scènes 6 en 37 in het sequentieschema.

⁶⁷ Zie scènes 4 en 20 in het sequentieschema.

⁶⁸ Zie scène 23 in het sequentieschema.

⁶⁹ Zie scène 29 in het sequentieschema.

Robins euthanasiewens, hem tot het uiterste dwingt. Dit zijn twee keerpunten in de documentaire, waar beide personages hoopvol worden over hun euthanasieaanvraag, omdat ze er over mogen praten. Robin blijft hoopvol omdat de high intensive care zijn best doet om de euthanasie in gang te zetten, Athaliah verliest echter hoop, omdat het lijkt dat ze niet meer in aanmerking komt voor euthanasie en uiteindelijk zal stikken.⁷⁰ Aan het einde wordt duidelijk dat het tegenovergestelde het geval is, Athaliah krijgt namelijk wel euthanasie en Robin niet.⁷¹ Door alle emotionele momenten te delen binnen het proces van het aanvragen van euthanasie, wordt er ingespeeld op verschillende emoties, zoals verdriet, hoop en opluchting, bij de kijker. Dit fungeert dus als pathetisch bewijs van het feit dat een mens die zich in het proces van euthanasie aanvragen bevindt, nooit verwachtingen kan hebben, omdat het gehele proces onzeker blijkt.

3.2.2 Personages

In deze paragraaf zullen de personages die een significante rol spelen binnen de structuur van de documentaire geanalyseerd worden. Het team van *BOOS* volgt twee hoofdpersonages, Athaliah en Robin, om een perspectief op euthanasie bij jongeren te tonen. Athaliah representeert hierin jongeren met een terminale ziekte en Robin representeert jongeren met een onhoudbare mentale ziekte.⁷² Door middel van het constant opzoeken van deze personages en het weergeven van telefoongesprekken als voice-overs waarin hun diepste gedachten worden getoond aan de kijker, worden beide verhalen zo volledig mogelijk afgebeeld. Deze selectie van hoofdpersonages is een ethisch bewijs, waarmee het team van *BOOS* laat zien dat ze een representatie van zowel mentaal als fysiek ondragelijke ziektebeelden tonen, waardoor een idee van complete dekking van het onderwerp euthanasie ontstaat. Er wordt hier een perspectief geconstrueerd dat het niet uit zo moeten maken of je ziektebeeld zichtbaar of onzichtbaar is, wanneer iemand euthanasie aanvraagt. De twee personages worden binnen de documentaire gelijk behandeld. In tegenstelling tot het *terminal illness discourse* beschreven door Hausmann, waar een terminale ziekte gebruikt wordt om euthanasie te verantwoorden, wordt

⁷⁰ Zie scènes 34 en 38 in het sequentieschema.

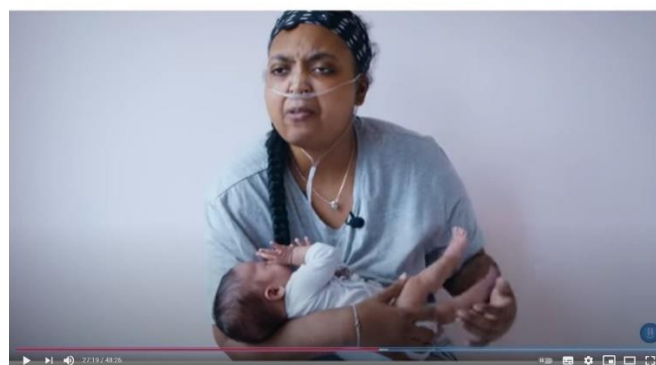
⁷¹ Zie scène 44 in het sequentieschema.

⁷² Zie scènes 4 en 5 in het sequentieschema.

er binnen deze documentaire terminale ziekten en mentale ziekten als gelijken gezien en getoond.⁷³

Menno, de man van Athaliah, wordt regelmatig getoond in EUTHANASIE DE MOVIE en maakt een emotionele ontwikkeling door.⁷⁴ Hij beantwoordt verschillende vragen over hoe het is om een naaste te zijn van iemand die zich bevindt in het proces van euthanasie aanvragen. De kijker leert hem persoonlijk kennen wanneer hij in de telefoongesprekken zijn emoties uit over de euthanasie van Athaliah. In deze telefoongesprekken komt naar voren hoe zwaar het is voor hem, wanneer de kijker zinnen hoort als "Dat doet me best wel pijn. Mensen zien het niet, omdat het allemaal van binnen kapot gaat bij haar. Iedereen zegt tegen ons 'ze ziet er goed uit, het gaat wel goed met haar hè.' Maar ondertussen is ze gewoon kapot aan het gaan en het gaat gewoon niet goed."⁷⁵ Er wordt tenslotte nog meer op de emoties van de kijker ingespeeld wanneer Menno huilend wordt afgebeeld na de geslaagde bevalling.⁷⁶ Menno wordt dus gebruikt als pathetisch bewijs om aan te geven dat de problemen die voorkomen bij het aanvragen van euthanasie als jong mens ook invloed hebben op de naaste omgeving.

Sevyn, de dochter van Athaliah en Menno, speelt ook een grote rol in het verhaal. Er wordt veel gesproken over de gevoelens van Athaliah tegenover Sevyn en dat ze het erg vindt dat ze haar dochter uiteindelijk achter zal laten. Deze emotie wordt versterkt door het tonen van een shot waar Athaliah met Sevyn in haar armen fysiek lijdt door haar ziekte.⁷⁷

Afbeelding 6: scène 23

⁷³ Hausmann, "How Press discourse justifies Euthanasia," 210.

⁷⁴ Zie scène 4 in het sequentieschema.

⁷⁵ Zie scène 10 in het sequentieschema.

⁷⁶ Zie scène 22 in het sequentieschema.

⁷⁷ Zie scène 23 in het sequentieschema.

Daarnaast roept Sevyn nieuwe vragen op, bijvoorbeeld of het verstandig is om een kind te nemen terwijl je euthanasie wilt.⁷⁸ Daarnaast zien we dat Sevyn een nieuwe reden wordt om de euthanasieaanvraag van Athaliah af te wijzen.⁷⁹ Door dit te tonen verschilt het perspectief rondom euthanasie aanvragen wat in EUTHANASIE DE MOVIE geconstrueerd wordt met het perspectief dat Hausmann beschrijft binnen het *terminal illness discourse*. In deze documentaire wordt namelijk getoond dat een invloed van buitenaf ook ervoor kan zorgen dat je als terminaal zieke patiënt geen euthanasie kan krijgen en dat een terminale ziekte dus geen vrijstelling is voor euthanasie, wat wel zo gecommuniceerd wordt binnen het *terminal illness discourse*.⁸⁰

Tussen de scènes door, waarin Robin en Athaliah te zien zijn, worden vier deskundigen voorgesteld. Deze deskundigen worden verdeeld in twee groepen, namelijk deskundigen die ervaring hebben met psychisch uitzichtloos lijden en deskundigen die verstand hebben van de regels rondom de aanvraag van euthanasie. De eersten, Olax en Jelmer worden getoond in een minimalistische ruimte.⁸¹

Afbeelding 7: scène 9

Door Olax en Jelmer in een minimalistische ruimte te tonen, wordt de aandacht volledig naar het beantwoorden van de vragen geleid. Olax en Jelmer worden gebruikt om het concept psychisch uitzichtloos lijden uit te leggen en behapbaar te maken voor het publiek. Daarnaast leggen zij duidelijk uit waarom jongeren dood zouden willen en hoe dat voelt. De andere twee deskundigen zijn Gerty Casteelen, een psychiater bij Expertisecentrum Euthanasie en Johan Leegemate,

⁷⁸ Idem.

⁷⁹ Zie scène 38 in het sequentieschema.

⁸⁰ Hausmann, "How press discourse justifies euthanasia," 210.

⁸¹ Zie scènes 9, 21, 24, 30, 37 en 41 in het sequentieschema.

hoogleraar Gezondheidsrecht. Beide deskundigen worden in hun eigen kantoor afgebeeld en worden dus als autoriteit gezien, waardoor hun inbreng als significant geacht wordt.⁸²

Afbeelding 8: scène 6

Afbeelding 9: scène 17

Casteelen en Legemaate worden ingezet om een deskundige blik te geven op de regels en eisen die bij een euthanasieaanvraag naar voren komen en hoe deze worden gelegitimeerd. Door zowel een blik van ervaringsdeskundigen als deskundigen in het veld van euthanasieaanvragen te tonen, wordt er een evenwichtig ethisch bewijs gecreëerd, waarmee het team van *BOOS* laat zien dat euthanasie op zichzelf een ingewikkeld onderwerp is dat ze naast de verhalen van de twee hoofdpersonages ook objectief willen benaderen en waar nodig behapbaar willen maken, zodat er geen misverstanden ontstaan over de definitie. Om het perspectief van euthanasie zo duidelijk en compleet mogelijk te maken, worden deskundigen ingezet, anders dan binnen het *voluntary euthanasia discourse*, waar Hausmann betoogt dat de betekenissen van euthanasie door experts nooit bevroegd worden.⁸³

Ten slotte komt een deel van de documentairemakers in beeld, namelijk Tim Hofman en Marije de Roode. Gedurende de gehele documentaire ontstaat er een overgang in de connectie van Tim en Marije tot de hoofdpersonages Athaliah en Robin. In de eerste scènes waar Tim en Marije te zien zijn, ziet de kijker hoe er vooral op feiten wordt gedomd binnen de interviews met de hoofdpersonages.⁸⁴ Bij Marije wordt vervolgens de emotionele band met de personages benadrukt wanneer zij te horen is tijdens de telefoongesprekken die als voice-over gebruikt

⁸² Zie scènes 6, 8, 13, 15, 17, 19, 25, 31, 33, 35 en 39 in het sequentieschema.

⁸³ Hausmann, "How press discourse justifies euthanasia," 208-210.

⁸⁴ Zie scène 5 in het sequentieschema.

worden.⁸⁵ Tijdens deze telefoongesprekken praten personages over hun emoties tegen Marije. Tim wordt op een andere manier meer betrokken afgebeeld binnen de documentaire. Dit wordt duidelijk wanneer hij emotioneel reageert op de bevalling van Athaliah, wanneer hij benoemt dat hij geen cadeautje heeft voor de kraamvisite en wanneer hij een hele scène Sevyn vasthoudt terwijl Athaliah bezig is met euthanasie aanvragen.⁸⁶ De langzame overgang van een afstandelijke band tot een nauwe connectie met de hoofdpersonages laat zien dat de documentairemakers het proces van het documentaire maken over een ingewikkeld onderwerp als euthanasie bij jongeren voorzichtig aanpakken. Dit komt overeen met zowel de blik van Steel als Nash over de relatie tussen documentairemaker en subject tijdens het benaderen van een taboe.⁸⁷ De band wordt namelijk op een rustig tempo opgebouwd met altijd de authentieke stem van het subject in het achterhoofd.⁸⁸

3.3 Style

3.3.1 Mise-en-scène

In de documentaire EUTHANASIE DE MOVIE wordt een perspectief gecreëerd over euthanasie bij jongeren. Binnen de mise-en-scène komt één duidelijk element naar voren dat helpt bij de constructie van dit perspectief.

Het valt op dat er herhaling voorkomt in het afbeelden van pillen als rekwisiet binnen het verhaal van Athaliah. In twee scènes worden pillen verschillend afgebeeld. In scène vier worden close-ups van de pillen gebruikt om de heftigheid van de ziekte Lupus aan te geven en houvast voor de kijker te bieden om te kunnen begrijpen wat deze ziekte dagelijks inhoudt voor Athaliah. De weergave van deze pillen worden dan ook gebruikt als logisch bewijs om de heftigheid van de ziekte van Athaliah te versterken door middel van het filmen van de hoeveelheid pillen aanwezig in haar huis.

⁸⁵ Zie scènes 5, 10, 23, 26, 29 en 38 in het sequentieschema.

⁸⁶ Zie scènes 22, 23 en 27 in het sequentieschema.

⁸⁷ James Quinn, *The Lives of Others: Ethical Dilemmas in Factual Filmmaking* (New York: Bloomsbury Publishing, 2015): 47

⁸⁸ Nash, "Telling stories: the narrative study of documentary ethics," 321.

Afbeelding 10: scène 4

Afbeelding 11: scène 4

Afbeelding 12: scène 4

In scène 26 wordt het pillendoosje als rekwisiet op een andere wijze afgebeeld dan in scène vier. Hier wordt de focus verlegt van een muziekmobiel naar een berg pillen die in de achtergrond van het beeld zichtbaar is.

Afbeelding 13: scène 26

Afbeelding 14: scène 26

Door deze rekwisieten zo zorgvuldig in beeld te leggen en vervolgens zo nauwkeurig weer te geven wordt er een metaforische betekenis door de kijker aangehangen, namelijk de verlegde focus van Athaliah van haar dochter naar de ziekte waaraan ze alsnog zal sterven. De weergave van deze pillen wordt als pathetisch bewijs gebruikt om aan de ene kant de liefde voor Sevyne aan te tonen en aan de andere kant de ziekte die haar dwingt tot euthanasie.

3.3.2 Cameravoering en montage

Binnen de cameravoering en de montage van de documentaire komen verschillende elementen naar voren die het perspectief op euthanasie bij jongeren versterken. Wanneer ik kijk naar de cameravoering kan er onderscheid gemaakt worden tussen verschillende soorten cameragebruik binnen EUTHANASIE DE MOVIE. Binnen interviews bestaat er een contrast tussen statisch en handheld cameragebruik. In interviews met Athaliah en Robin wordt handheld cameragebruik, gecombineerd met veel close-ups, toegepast. Dit om het meer subjectieve karakter van het gesprek en de nauwere band met de personages af

te beelden. Binnen interviews met deskundigen wordt er gebruik gemaakt van een statief waar de camera zonder beweging op staat, gepaard met medium close-ups. Hierdoor wordt de focus gelegd op de inhoud van de interviews, wat laat zien dat de informatie die hier gegeven wordt significant is voor het begrijpen van euthanasie als begrip. Om het statische karakter van de interviews met de deskundigen te doorbreken worden close-ups van zowel gezichten als handbewegingen toegepast.

Afbeelding 15: scène 9

Afbeelding 16: scène 10

Afbeelding 17: scène 6

Afbeelding 18: scène 19

Afbeelding 19: scène 20

Door deze close-ups valt op te maken wat voor gevoel het personage op dat moment heeft. Deze close-ups fungeren binnen de documentaire dan ook als pathetisch bewijs, om aan te tonen dat de deskundigen naast dat ze de objectieve kant belichten van het euthanasiedebat ook gewoon mensen zijn die het beste willen voor de patiënten die een wens hebben voor euthanasie.

Het tweede dat opvalt, zijn de vele overgangen naar het verhaal van Robin door middel van droneshots van de high intensive care waar hij op dat moment zit.⁸⁹ Door op een grote hoogte de high intensive care waar Robin woont af te beelden, ontstaat er automatisch een afstand tussen de kijker en deze locatie. Hier wordt het feit ook benadrukt dat binnen de high intensive care niet over euthanasie gepraat kan worden, omdat de binnenkant van het gebouw nooit getoond wordt. Deze droneshots worden gebruikt als logisch bewijs, want door niet binnen te kunnen filmen en constant de high intensive care op een verre afstand af te

⁸⁹ Zie scène 4, 5, 12, 16 en 28 in het sequentieschema.

beelden krijgt de kijker door dat hier niks te bespreken valt wat betreft euthanasie. Hier wordt dus benadrukt dat euthanasie een taboe is en dat dit moet veranderen.

Ten slotte valt het op hoe er nadruk wordt gelegd op het filmproces zelf. Dit wordt gedaan door met opzet camera's in beeld te tonen, te benoemen dat er met een *iPhone* gefilmd wordt en materiaal wat normaal buiten beeld blijft, te filmen. Tijdens de scène waar Athaliah bevalt van Sevyn wordt expliciet benoemd dat er op dat moment met minder kwaliteit gefilmd wordt.⁹⁰

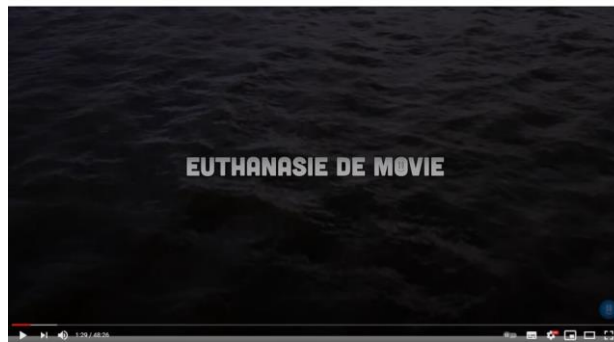

Afbeelding 20: scène 22

Door het toch te filmen en niet te wachten op de camera die op dat moment opgestart wordt, laten de documentairemakers aan de kijker zien dat ze elk moment willen vastleggen, afgezien de kwaliteit. Dit dient dus als logisch bewijs voor het laten zien van elk detail binnen het proces. Ze geven de kijker het idee dat deze gebeurtenis zo authentiek mogelijk is vastgelegd door het gebrek aan enscenering en dat er niks tijdens het filmen van de documentaire achtergehouden wordt.

De montage staat vooral in dienst van de chronologie van het verhaal, er valt echter één zaak beduidend op. Er bestaat één bepaald shot wat steeds terugkomt zonder duidelijke reden. Dit is een doorlopend shot van donker water wat in de gehele documentaire terugkomt. De eerste keer dat dit in beeld komt is in scène 2 als achtergrond waar de titel van de documentaire op getoond wordt. Hier ziet men een contrast met de luchtige titel EUTHANASIE DE MOVIE en het donkere water wat op de achtergrond te zien is.

⁹⁰ Zie scène 22 in het sequentieschema.

Afbeelding 21: scène 2

Dit donkere water komt verder steeds voor tussen scènes waar Robins verhaal verteld wordt.⁹¹ Het zwarte water wordt voor de kijker eerst gezien als overgangen tussen scènes, zonder de verdere betekenis te weten. Het donkere water krijgt echter later betekenis, wanneer we erachter komen dat dit één doorlopend droneshot is dat in scène 29 eindigt bij de Erasmusbrug.

Afbeelding 22: scène 29

Afbeelding 23: scène 29

In deze scène komt naar voren dat Robin het leven niet meer aankon en vervolgens een mislukte zelfmoordpoging deed. Met terugwerkende kracht zien we hoe de korte shots van het donkere water eerder in de documentaire fungeerden als een metafoor voor de opbouw van verschillende elementen binnen het aanvraagproces van euthanasie die uiteindelijk uitmondten in het plegen van zelfmoord. Door de langzame opbouw van dit doorlopende shot en de plotselinge plottwist aan het einde terwijl Robin laat weten dat hij zelfmoord heeft proberen te plegen, wordt er op de emoties van de kijker ingespeeld. Dit doorlopende shot van het donkere water is dus een pathetisch bewijs van de niet vol te houden duur van een euthanasie aanvraag voor mentaal zieke patiënten.

⁹¹ Zie scènes 2, 7, 20, 22, 28 en 29 in het sequentieschema.

3.3.3 Muziek en voice-overs

De muziek en voice-overs die gebruikt worden binnen de documentaire dragen bij aan het construct van het perspectief op euthanasie bij jongeren. Het eerste wat opvalt is de sfeermuziek die gebruikt wordt. Tijdens het doorlopende shot van het donkere water gedurende de hele documentaire wordt er telkens onheilspellende muziek afgespeeld. Hierbij valt op dat voor deze shots beginnen, tijdens de interviews de muziek op de achtergrond start en dat deze tijdens de droneshots van het donkere water naar de voorgrond wordt gebracht. Wat opvalt is dat deze muziek rondom het verhaal van Robin wordt gebruikt, wanneer hij vertelt over hoe hij naar zelfmoord geleid wordt wanneer hij geen euthanasie krijgt.⁹² De muziek ondersteunt het beeld door een onheilspellende sfeer toe te voegen aan de beelden van het donkere water en de high intensive care en zorgt daardoor voor een onbehaaglijk gevoel bij de kijker. De onheilspellende sfeermuziek wordt gebruikt als pathetisch bewijs, van het onheilspellende karakter van afgewezen euthanasieaanvragen, namelijk dat je naar zelfmoord geleid wordt zonder dat je dat wil. Dit bewijs komt overeen met de blik van Cross op het afbeelden van mentale problematiek in hedendaagse documentaire televisie. Robin wordt namelijk niet als de ander afgebeeld, maar als gelijke van iemand met een fysieke ziekte.⁹³ Daarnaast wordt aandacht geschonken aan hoe mentale problematiek wordt weggecijferd in de maatschappij, waardoor de kijker hierop gaat reflecteren.

Deze onheilspellende muziek wordt uiteindelijk niet alleen rondom het verhaal van Robin gebruikt. Binnen het verhaal van Athaliah wordt het ook toegevoegd wanneer het gaat over haar dochter, Sevyn. Om de opgewekte sfeer van de nieuwgeborene aan te duiden, wordt er achtergrondmuziek van een muziekmobiel gebruikt. Deze achtergrondmuziek gaat echter in scène 26 over in de onheilspellende muziek die de kijker al de hele documentaire hoort tijdens donkere shots. Deze overgang van verschillende sferen ondersteunt de beelden in scène 26 en 27, waar duidelijk wordt dat Athaliah haar baby niet achter wil laten, maar in de volgende scène toch de huisarts belt om euthanasie aan te vragen. Deze overgang van opgewekte naar onheilspellende muziek werkt als pathetisch bewijs, om de kijker te laten weten welke emoties in Athaliah omgaan en hoe moeilijk het is om te willen blijven leven, maar dat niet meer te kunnen.

⁹² Zie scènes 2, 5, 18, 20, 28 en 29 in het sequentieschema.

⁹³ Cross, "Visualizing madness: Mental illness and public representation," 212-213.

Ten slotte valt het slotnummer *Celebration* door Devendra Banhart op. Dit nummer start wanneer Athaliah haar toekomstige begrafenis op luchtige en blijde wijze omschrijft.⁹⁴ Haar begrafenis zal namelijk een feest worden, wat goed combineert met het nummer dat steeds het woord "celebration" herhaalt. Het nummer stopt echter niet wanneer de beelden van de werkelijke begrafenis eindigen. Het duurt namelijk voort wanneer de beginbrief van Robin wordt voorgelezen. Hierin komt nog een keer naar voren waarom deze documentaire gemaakt moest worden door middel van bepaalde zinnen, namelijk "Als iemand vermoord wordt, zeggen we dat niemand mag beslissen over het leven van een ander, maar blijkbaar mag ook niemand beslissen over het leven van zichzelf. Ik hoop daarom dat mensen wat opener naar euthanasie zullen willen kijken."⁹⁵ Tijdens het voorlezen van de brief komt het nummer *Celebration* op de achtergrond. Ten slotte komt het nummer weer op de voorgrond wanneer de overlijdensberichten van Athaliah en Robin in beeld komen.⁹⁶ Het nummer wordt dus gebruikt om een feestelijke en opluchtende sfeer bij de kijker over te brengen. Het nummer *Celebration* benadrukt als pathetisch bewijs dat euthanasie niet als iets zwaars gezien moet worden, maar dat het een vredige dood betreft voor mensen die uitzichtloos lijden. Dit perspectief komt overeen met het argument van euthanasie als vredige dood in de discussie die Rietjens et al. laten zien die voorkomt binnen Nederlandse krantenartikelen.⁹⁷

Wanneer ik kijk naar de voice-overs in *EUTHANASIE DE MOVIE*, valt het op dat twee soorten voice-overs bestaan. Namelijk een normale voice-over waar Tim Hofman informatie verschaft tijdens het tonen van sfeerbeelden. Daarnaast worden telefoongesprekken gebruikt die vervolgens als voice-overs fungeren. In de normale voice-overs worden personages voorgesteld en ze worden gebruikt voor de overgangen tussen de verhalen van Robin en Athaliah. Wat echter ook in deze voice-overs wordt verwerkt, zijn luchtige omschrijvingen van de gebeurtenissen die de kijker te zien krijgt. Dit komt bijvoorbeeld voor in de zin "Hey we beginnen bij de 21-jarige Athaliah, zij heeft te kampen met een aantal ziektes, waardoor ze zoiets heeft van, noouuu ik zou binnen nu en niet al te lang

⁹⁴ Zie scène 42 in het sequentieschema.

⁹⁵ Zie scène 43 in het sequentieschema.

⁹⁶ Zie scène 44 in het sequentieschema.

⁹⁷ Rietjens et al, " News media coverage of euthanasia: a content analysis of Dutch national newspapers," 6 en 7.

graag het heft in eigen hand willen nemen, doe mij maar euthanasie.”⁹⁸ Door luchtige spreektaal te gebruiken binnen de omschrijvingen van de problemen in het proces van een euthanasieaanvraag, worden de normale voice-overs gebruikt als ethisch bewijs om aan te tonen dat euthanasie bij jongeren niet als zwaarder gezien moet worden dan bij andere mensen.

De voice-overs door middel van telefoongesprekken worden gebruikt om de gedachten en de gevoelens van verschillende personages weer te geven. Hierin zien we de gevoelens van Menno over hoe het is om een vrouw te hebben die dood wil, de gevoelens van Robin over hoe het is om constant vast te zitten en niet over euthanasie te kunnen praten en het verdriet van Athaliah over dat ze een dochter heeft gekregen, maar toch nog steeds dood wil. Deze telefoon voice-over fungeert als pathetisch bewijs, omdat de documentairemakers inzichten geven op de diepste gevoelens van de personages en ze aangeven dat de personages met alles bij hen kwijt kunnen. De documentairemakers houden het verdriet, wat duidelijk wel aanwezig is, niet achter, terwijl ze een luchtige weergave van euthanasie proberen te tonen.

⁹⁸ Zie scène 4 in het sequentieschema.

Conclusie

In dit onderzoek heb ik een retorische analyse uitgevoerd naar de documentaire EUTHANASIE DE MOVIE om een antwoord te krijgen op de vraag *Hoe construeren retorische middelen binnen de BOOS documentaire EUTHANASIE DE MOVIE een perspectief op euthanasie bij jongeren?* Om deze vraag te kunnen beantwoorden heb ik de theorie van Nichols gehanteerd. Ik opereerde hier vanuit Nichols' begrip *voice* en zijn theorie waarin hij beschrijft dat retorische middelen een perspectief creëren binnen een documentaire, om de kijker te overtuigen van de blik van de documentairemaker op een bepaalde kwestie.

Om mijn onderzoeksvraag te beantwoorden heb ik eerst deelvragen behandeld. In mijn analyse van het onderdeel *arrangement* behandelde ik de deelvraag *Hoe dragen de narratieve structuur van EUTHANASIE DE MOVIE en de personages hierbinnen, bij aan de representatie van euthanasie in documentaire?* Resultierend uit deze analyse komt naar voren dat de narratieve structuur evenwichtig is verdeeld in logische, ethische en pathetische bewijsmiddelen. Dit komt, omdat aan de ene kant een logische opbouw wordt weergegeven door middel van data om aan te geven hoe lang een euthanasieaanvraag duurt. Aan de andere kant worden de vragen die gedurende de documentaire gesteld worden als ethisch bewijsmiddel ingezet, om te laten zien dat er veel meer aan euthanasie ten grondslag ligt dan simpelweg een einde aan je leven willen maken. Tenslotte bestaat er een emotionele opbouw, die fungeert als pathetisch bewijs in de documentaire. Hier wordt de kijker meegenomen in de emotionele wisselvalligheid die een jong persoon ervaart tijdens een euthanasieaanvraag. De personages en hun responsies worden vooral ingezet als ethisch bewijsmiddel om het perspectief op euthanasie als jongere zo compleet mogelijk weer te geven.

Binnen de analyse van het onderdeel *style* behandelde ik de deelvraag *Hoe dragen de stijlelementen binnen de documentaire EUTHANASIE DE MOVIE bij aan de representatie van euthanasie?* De keuzes die binnen *style* gemaakt zijn worden vooral gebruikt als pathetisch bewijs. Door middel van sfeermuziek, close-ups en een lang doorlopend shot wordt vooral gefocust op het gevoel tegenover de verhalen van de personages, waardoor de documentaire de kijker in een bepaalde gemoedstoestand brengt over de problemen aangaande euthanasie. Sommige stijlkeuzes worden echter ook gebruikt als ethische of logische bewijsmiddelen. Een voorbeeld van een ethisch bewijsmiddel is de luchtige voice-over, waardoor

duidelijk wordt dat euthanasie bij jongeren niet als iets zwaars gezien wordt en een voorbeeld van een logisch bewijsmiddel is de toevoeging van droneshots van de high intensive care, waardoor de kijker doorkrijgt dat euthanasie niet vaak bespreekbaar is.

Het antwoord op mijn onderzoeksvraag is dat het geconstrueerde perspectief op euthanasie bij jongeren in de documentaire EUTHANASIE DE MOVIE wordt bewerkstelligd door een evenwicht van logische, ethische en pathetische bewijzen. Alle drie de bewijsmiddelen komen in ongeveer dezelfde mate terug gedurende de documentaire. Dit komt overeen met het doel van de documentaire, namelijk zoveel mogelijk verschillende standpunten over euthanasie weergeven om nieuwe inzichten bij het publiek te creëren. Dit hebben de documentairemakers gedaan door twee verschillende ziektebeelden te presenteren binnen het debat van euthanasie. Daarnaast wordt gefocust op alle vragen die opkomen tijdens het proces van het aanvragen van euthanasie als jong persoon. Door daarnaast de rauwe emoties van de hoofdpersonages en hun naasten te tonen wordt het perspectief afgebeeld dat euthanasie zelf niet als zwaar gezien moet worden, maar juist alle problemen die tijdens dit proces opduiken. Euthanasie als concept op zichzelf moet dus niet bevraagd worden volgens de makers van Euthanasie De Movie, maar volgens hun moeten juist de vragen die ontstaan, wanneer iemand euthanasie aanvraagt, bevraagd worden.

Binnen mijn analyse heb ik frequent voorgaand onderzoek aan mijn observaties en analyses gekoppeld. Hieruit komt naar voren dat de documentairemakers ethisch verantwoord zijn omgegaan met de subjecten door alle mogelijke kanten van hun verhaal te belichten en hun eigen stem zo authentiek mogelijk naar voren te laten komen, door de zorgvuldige band die ze hebben opgebouwd. Daarnaast komt naar voren dat in tegenstelling tot het debat over euthanasie die ik besprak in het theoretisch kader, EUTHANASIE DE MOVIE verschillende ziektebeelden representeert zonder één daarvan te benadelen binnen het debat en dat de betekenis van euthanasie zo compleet mogelijk wordt verkondigd door middel van de stemmen van deskundigen.

Door het verrichten van mijn onderzoek heb ik een bijdrage kunnen leveren aan het academische debat over representatie van euthanasie binnen media. Mijn onderzoek geeft een aanzet om het hiaat wat betreft onderzoek naar euthanasie in audiovisuele media verder uit te diepen. Bependingen binnen mijn onderzoek betreffen echter dat hier enkel één documentaire is geanalyseerd. Hierdoor kan ik

geen uitspraken doen over verdere perspectieven op euthanasie in de huidige audiovisuele media. Om hier argumenten over te kunnen maken zal er toekomstig onderzoek nodig zijn naar audiovisuele media die euthanasie als hoofdonderwerp gebruiken.

Literatuurlijst

"BOOS wint Televizier-Ster Online Videoserie 2020." *Televizier*. Gepubliceerd 8 oktober 2020, geraadpleegd 29 maart 2021 op <https://www.televizier.nl/televizier-ring/boos-wint-televizier-ster-online-video-serie-2020>.

Booth, Amanda, en Blake, Denise. "Assisted dying in the Aotearoa New Zealand media: a critical discourse analysis." *Mortality* (2020): 1-17.

Bordwell, David, Smith, Jeff en Thompson, Kristin. *Film Art: An Introduction*. New York: McGraw-Hill, 2017.

Cross, Simon. "Visualizing madness: Mental illness and public representation." *Television & New Media* 5 nr. 3. (2004): 197-216.

Steel, Eric. "Taboo Subjects." in *The Lives of Others: Ethical Dilemmas in Factual Filmmaking*, bewerkt door J. Quinn, 45-53. New York: Bloomsbury Publishing, 2015.

Grierson, John. "The Documentary Producer." *Cinema Quarterly* 2, Nr. 1 (1933): 7-9.

Hausmann, Elke. "How press discourse justifies euthanasia." *Mortality* 9 nr. 3. (2004): 206-222.

Hesling, Willem en Jan Marie Lambert Peters. *Audiovisuele Retoriek*. Leuven: Centrum voor Communicatiewetenschappen, 1985.

Nichols, Bill. *Introduction to Documentary*. Indiana: Indiana University Press, 2017.

Nichols, Bill. "The Voice of Documentary." *Film Quarterly* 36(3) (1983): 17-30.

Nash, Kate. "Telling stories: the narrative study of documentary ethics." *New Review of Film and Television Studies* 10 nr. 3. (2012): 318-331.

Rietjens et al. "News media coverage of euthanasia: a content analysis of Dutch national newspapers." *BMC Medical Ethics* 14 nr. 11. (2013): 1-7.

Somerville, Margaret A. "Euthanasia in the media: journalists' values, media ethics and "public square" messages." *Humane health care international* nr. 13.1 (1997): 17-20.

Sontag, Susan. *Regarding the Pain of Others*. New York: Picador/Farrar, Straus and Giroux, 2003.

Quinn, James. *Adventures in the Lives of Others: Ethical Dilemmas in Factual Filmmaking*. New York: Bloomsbury Publishing, 2015.

Filmografie

De Roode, Marije, Tim Hofman en Leon Veenendaal, *Euthanasie De Movie*. NPO3. Uitgebracht op 7 januari, 2021. Via YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=IXWMIokE10Y>.

MTV Nederland, "TIM HOFMAN: "Tim, ik ga ZELFMOORD plegen" | MTV Sit Down." Uitgebracht op 19 juni 2018. Via YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=j1tBNTpEVgU&t=774s>.

Bijlage 1: Sequentieschema

De afwisseling van de kleuren **blauw** en **geel**, laat de afwisseling van de shots zien. Hierdoor is het makkelijker te zien welk geluid en tekst, tijdens welk shot voorkomt.

De namen van de personages zijn in het sequentieschema vaak afgekort tot één of twee letters:

Tim = T
 Marije = Ma
 Athaliah = A
 Robin = R
 Menno = Me
 Jelmer = J
 Olax = O
 Gerty = G
 Johan = Jo

Scène	Tijd	Wat en wie	Mise-en-scene	Cameravoering en montage	Geluid en voice-over	Soort argumentatie
1.	00:00 – 00:26	Tim Hofman die een waarschuwing geeft.	Tim voor een blauwe achtergrond waar de tekst “Denk je aan zelfdoding? Praat erover. Bel 0800-0113 of chat via 113.nl. 24/7 open, anoniem en vertrouwelijk” opduikt.	Medium shot Tim	Haii, hey deze documentaire gaat over euthanasie bij jonge mensen. Voor we beginnen even twee belangrijke mededelingen. Eén deze film kan triggerend zijn als je kampt met mentale problematiek, dat kan zijn depressie of gedachten aan zelfdoding, en over de laatste, als je nou denkt aan zelfdoding dan kan je altijd terecht bij 113. Bel 113 of kijk op 113.nl. Dat gezegd hebbende ga er goed voor zitten, daar gaan we.	

2.	00:26 – 01:37	Documentaire samenvattende beelden, eindigend met titel van de film.	Tekst: "Euthanasie De Movie"	Verzameling aan shots uit de film Close-up donker water	Waarom heb je ons gemaïld? Ja omdat ik toch heel graag de euthanasie wil. Mijn arts zegt dan ja misschien komt er over een jaar een onderzoekje. Maar wie zegt dat ik dat jaar überhaupt overleef. Ik krijg heel vaak de opmerking van je bent een leuke jongen, je ziet er goed. Of je bent jong je hebt nog een heel leven voor je. Maar als je vanaf je zevende al aan het vechten bent, dan wil ik niet verder. Wat zijn je klachten? Ik wil met de arts praten over euthanasie. Eigenlijk willen ze niet dood, maar ze kunnen niet leven. Weten niet hoe ze moeten leven. Zijn wanhopig, hopeloos. Meestal voel ik een hele grote leegte. Als zij zegt "nou is het echt klaar" Dan zeg ik okey dan ga ik een bak koffie bij mijn vader drinken. En doe het maar met pilletjes, want ik hoef je niet hangend te vinden. Maar het is voor jou dus en voor veel anderen, euthanasie of springen? [Onheilspellende muziek]	Pathetisch bewijs
3.	01:37 – 02:50	Voorstellen van de personages en het probleem.	Animatie van Tim en Marije afwisselend met beelden van de hoofden van Robin en Athaliah. Gevolgd door een animatie van Robin en Athaliah voor een blauwe achtergrond. Vervolgens verschijnen de animaties van Tim en Marije	Long shot voor blue screen die steeds in en uitzoomt + animatie Tim en Marije Close-up Robin Close-up Athaliah Close-up Robin Close-up Athaliah Close-up Robin Long shot voor blue screen die steeds in en uitzoomt + animatie Robin Athaliah, Jelmer, Olax, Tim en Marije	Tim: Ja hallo en welkom bij deze BOOS documentaire. Waarin we boze mensen onboos gaan proberen te maken, door het te hebben over euthanasie bij jonge mensen. Oftewel jonge mensen die niet meer willen leven, zij willen dood. Hey! En dat doen we onder andere met Robin en Athaliah. En dit is Athaliah. Athaliah: Hai! T: En dit is Robin. Onherkenbaar vanwege privacyredenen. T: Maar Athaliah jij bent boos hé? A: Ja dat klopt. T: Waarom eigenlijk? A: Omdat ik euthanasie had gewild en het niet heb gekregen. T: En Robin jij bent ook boos, stel je eens even voor. Robin: Ik ben 25 jaar oud en ik vind mijn leven voltooid. T: Maar waarom dan? R: Het is hier niet leuk. T: Robin en Athaliah hebben ons allebei gemaïld met de vraag of we het hier met BOOS gewoon eens over konden hebben, want dat zou hen ontzettend helpen. Prima, doen we dat toch. Want wij zijn eigenlijk ook wel benieuwd. Waarom zou je als jong mens dood willen? Kan dat zomaar? En als dat niet mag, wat dan? Kortom waar loop ja allemaal tegenaan als je jong bent en niet meer wil leven. De antwoorden op deze en meer vragen gaan we je komend uur geven	Ethisch bewijs

			tussen Athaliah en Robin. Vraagtekens en een vergrootglas verschijnen in beeld.		door mee te kijken en in gesprek te gaan met jonge mensen die geen zin meer hebben om te leven, maar wel nog zin maakten om daar over te praten.	
4.	02:50 - 07-10	Ataliah en haar probleem worden voorgesteld. Ook Menno haar man en mantelzorger	Huis Athaliah en Menno Tekst: "mei 2018" Tekst: "Athaliah 21 jaar" Tekst: "Menno 27 jaar"	Close-up trouwfoto Menno en Athaliah close-up pillen Close-up beterschapskaart Close-up medicijnen Medium shot plankje met kaarten Drie verschillende close-ups met medicijnen Medium close-up Tim en Athaliah Gaat over naar medium close-up Menno en Tim Pan naar medium long shot Menno, Athaliah en Tim Close-up trouwfoto Medium close-up Menno en Tim Medium close-up Athaliah Medium close-up Tim en Athaliah Close-up Athaliah	[Voice-over] T: Hey we beginnen bij de 21-jarige Athaliah, zij heeft te kampen met een aantal ziektes, waardoor ze zoiets heeft van, nouuu ik zou binnen nu en niet al te lang graag het heft in eigen hand willen nemen, doe mij maar euthanasie. [muziek op de achtergrond] [Interview] Athaliah: Ik heb Systemische Lupus Erythematodes, afgekort SLE en dat is een auto-immuunziekte. Tim: Ja. Waarom hangt er een? A: Uh zuurstof. T: Zuurstof, want? A: Omdat ik anders heel erg benauid ben, doordat ik door de Lupus, de SLE een ziekte heb gekregen die heel weinig voorkomt bij mensen en die tast dus je longen aan (T: ook nog?), waardoor ik dit nodig heb. T: hey zullen we even gaan zitten en drinken, dan gaan we heel even het één en ander doorspreken. A: Ja is goed. T: Want nogmaals we gaan samen een hele route in. A: Ja. T: Daar moeten we even wat punten zetten. A: Zeker weten! T: Ja, okey, schenk jij dat in? A: Wat wil je hebben? T: Er staat hier nog iemand op de trap, kom maar hoor. Menno: Hai! T: Hey! De vriend van. Me: Ja. Hai. A: Vriend? Me: Man. T: Man? oh ja! Daar hangt een trouwfoto daar ja. Me: Ja we zijn getrouwd. Wanneer is dat geweest? Een half jaar geleden. T: En heb jij nog een mantelzorg rol? Me: Ja ik ben de mantelzorg dan ook. Ja. Ja. T: Zullen we even zitten? A: Ja tuurlijk! T: Laten we even zitten. Hey maar euh, je hebt een ziekte. A: Ja. T: Wat is het grootste obstakel?	Ethisch bewijs Logisch bewijs

			<p>Medium close-up Tim en Athaliah</p> <p>Close-up borst Athaliah</p> <p>Medium close-up Tim en Athaliah</p> <p>Medium close-up Athaliah</p> <p>Standaard beeld iphone Athaliah in ziekenhuisbed</p> <p>Close-up bak met medicijnen pan naar medium close-up Athaliah</p> <p>Close-up borst Athaliah</p> <p>Medium close-up Athaliah</p> <p>Close-up Tim</p> <p>Medium close-up Tim en Athaliah</p> <p>Close-up Tim</p> <p>Medium close-up Athaliah</p> <p>Medium long shot Tim</p>	<p>A: Het grootste obstakel is echt mijn longen.</p> <p>Mijn longen zelf zijn niet ziek, maar het vlies wat om mijn longen zit dat is beschadigd. Het werkt niet meer mee. Het wordt alleen maar kleiner waardoor mijn longen niet goed kunnen ademen en daarom.... T: Maar eigenlijk is dat niet de lupus zelf, maar iets wat je hebt door de lupus? Ja, de shrinking lung die zorgt er dan voor dat het krimpen gebeurt en dat doet heel veel pijn.</p> <p>Ziekenhuisbeelden: Auwww, Auwww. Waar heb je last van op het moment pop? Mijn longuuun! (huilt tussendoor) Doen ze zo pijn? JaAaA!</p> <p>[interview] A:Dit zit helemaal vol met medicijnen? Ja, medicijnen en hulpmiddelen, infuuszakken. T: En heb je door lupus ook pijn of niet? Of dat je denkt? A: Nee eigenlijk niet. T: Dat niet, dus het zijn echt die longen zijn echt de pijn en daar zou je nu, daar ga je dood aan? A: Ja. T: Wat is nou jouw vooruitzicht? Wat hebben de artsen gezegd? Hoe oud ga jij worden? A: De artsen zeiden als jij vijf jaar hebt, dan is dat super bijzonder. T: Vanaf nu? A: Nee, vanaf twee jaar geleden. T: Dus nog drie? A: Ja. T: Ehm maar ik ben hier niet omdat jij wil gaan zitten wachten tot je stikt eigenlijk he, want dat is wat er gaat gebeuren, maar omdat je euthanasie wil. A: Ja. T: Ja. A: Ja. Ik heb veel vaak periodes gehad en dat komt steeds vaker voor dat het gewoon niet goed gaat. T: Nee. A: En dat het heel moeilijk is om mij weer op de been te krijgen. En als ze me op de been krijgen, dan is het steeds vijf stappen minder dan wat ik eigenlijk had en uiteindelijk kom je bij nul stappen en lukt het niet meer. En uh ja dan zit je dus in een soort van lijdensweg en is het wachten hoelang het gaat duren. T: Ja. A: En dat wil ik niet. T: Die lijdensweg wil jij niet uitzitten? A: Nee. T: Heb je al een aanvraag gedaan voor euthanasie? A: Ja, de meeste artsen die hebben het er wel moeilijk mee en die willen het liever niet. T: Maar waarom niet dan? Wat is het probleem? A:</p>	<p>Pathetisch bewijs</p>
--	--	--	---	--	--------------------------

			Tekst: "December 2018"	<p>Medium close-up Athaliah</p> <p>Close-up Tim</p> <p>Medium close-up Athaliah</p> <p>Close-up handen Athaliah</p> <p>Medium close-up Athaliah</p> <p>Long shot Tim en Athaliah</p> <p>Close-up borst Athaliah</p> <p>Medium close-up Tim</p> <p>Close-up Athaliah</p> <p>Drone shot auto</p> <p>drone shot auto bij intensive care</p>	<p>Mijn arts zegt dan ja misschien komt er over een jaar een onderzoekje. Maar wie zegt dat ik dat jaar überhaupt overleef. Ik ben echt iemand, ik wil graag doorleven en dat laat ik ook in alles blijken. T: Ja. A: Ik ben bezig met euthanasie, maar ik ben ook bezig om te kijken of er iets is wat mij kan helpen. En ik heb me ook gewoon ingeschreven om naar school te gaan ook al is dat een obstakel van hier tot Tokio. Weetje ik probeer echt door te leven, maar mijn ziekte maakt het gewoon onmogelijk.</p> <p>[Voice-over] T: Okey de zaak van Athaliah is vrij helder. Zij wil op humane wijze sterven door euthanasie in plaats van langzaam stikken door haar krimpemde longen en zelfs dan is euthanasie krijgen op die leeftijd al heel ingewikkeld, maar het kan nog iets ingewikkelder, want wat nou als je ondraaglijk lijden net iets minder concreet en iets minder zichtbaar is dan krimpemde longen? Omdat het zich allemaal afspeelt in je hoofd. Wat als je kampt met mentale problematiek en daardoor niet meer wil leven? Nou dat is het geval bij Robin, hij is 25 en wat hem betreft is het wel goed zo.</p>	<p>Logisch bewijs</p> <p>Logisch bewijs</p>
5.	07:10 – 10:04	Robin en zijn probleem worden voorgesteld	Beelden van de high intensive care, de gesloten afdeling waar hij inzit	<p>Droneshot intensive care</p> <p>Close-up hek die voorbij beweegt</p> <p>Medium close-up Tim</p> <p>Close-up Marije</p> <p>Close-up hek die voorbij beweegt</p> <p>Close-up voorruit auto</p> <p>Close-up Marije</p> <p>Long shot Marije en Robin lopend</p> <p>Drone shot intensive care</p>	<p>[Telefoon gaat over] [Telefoongesprek] Marije: Hi ***, je spreekt met Marije, van BOOS. Hoe gaat het met je? Robin: Ja, opzich gaat het nu wel redelijk. Ik mag nu tenminste mijn kamer weer in, om me terug te trekken. Het varieert heel erg. Ups, downs.</p> <p>Euthanasie is hier niet echt bespreekbaar te maken. Ma: Wat is er precies aan de hand? R: Ik heb dus best wel een traumatisch verleden gehad. En nu ben ik eigenlijk al vier jaar bezig om therapie te krijgen en dat krijg ik ook, alleen het wordt er niet beter op. En toen heb ik in juni het besluit genomen van 'jongens, ik wil die therapie niet meer, ik wil er mee stoppen. Ik wil euthanasie.' Natuurlijk heel veel afwegingen voor gemaakt en toen ben ik gedwongen opgenomen. Want als je dat uitspreekt ben je een gevaar voor jezelf.</p> <p>[Voice-over] T: We halen Robin op bij de instelling waar hij tijdelijk zit, hij heeft een uur verlof waarin hij even met ons kan praten.</p>	<p>Logisch bewijs</p> <p>Ethisch bewijs</p>

			<p>Tekst in beeld: "Robin 25 jaar"</p>	<p>Medium long shot Marije en Robin Close-up Robin Medium close-up Tim en Robin Drone shot intensive care Medium close-up Tim en Robin Close-up Marije Medium close-up Tim en Robin Drone shot donker bos</p>	<p>T: Olaaa! Tim. Hey ik ga je even een zender omhangen. T: Even een halfuurtje vrij? R: Uurtje. T: Uurtje, je mag iedere dag er even uit? R: Ja. T: Onder begeleiding? R: Ja, drie keer op een dag mag ik 30 minuten naar buiten toe. T: Okey, wij zijn nu even je begeleiders, geen gekke dingen. Nee okey, anders krijgen wij gelazer. Waar komen we nu net vandaan? R: Dat is de high intensive care, de gesloten afdeling T: Ja. R: Daar wordt je naartoe gebracht als je een gevaar bent voor jezelf. T: Ja, of voor anderen? R: of voor anderen. T: Okey, ben je een gevaar voor mij nu? R: Nee. T: Okey, hoe weet ik dat? R: niet. T: Okey, maar nee? R: Nee. T: Hoe oud ben jij? R: vijfentwintig. T: Vijfentwintig. T: Jij zegt er is geen goed einde in zicht? R: Nee. T: Psychisch lijden, ondraaglijk psychisch lijden met geen uitzicht op verbetering. Hoe weet je dat? R: Als ik terugkijk op de afgelopen vier jaar is het alleen maar erger geworden. Ik sta zelf niet meer open voor behandeling. Ze willen heel veel behandelingen proberen, waarvan ze ook de uitkomst niet weten. Nu zit ik bijna vijf maanden achter elkaar in therapie zonder ook maar enige vorm van behandeling gekregen te hebben. Zo wil ik gewoon niet meer verder. T: Nee. [Onheilspellende muziek komt naar voorgrond]</p>	
6.	10:04 – 10:44	Voorstellen van Gerty Casteelen, psychiater	In het kantoor van Gerty	<p>Close-up handen. Medium Close-up Gerty</p>	<p>[Interview] Tim: Wat is volgens u ondraaglijk lijden? Gerty: Oh ja, nou dat is nou de meest moeilijke vraag en dat zeg ik ook altijd tegen de mensen die ik tegenover mij heb die ik ontmoet, van 'vertel nou eens,</p>	<p>Pathetisch bewijs Ethisch bewijs</p>

		expertisecentrum Euthanasie.		Close-up handbewegingen. Medium Close-up Gerty	wat is jouw ondraaglijk lijden?’ en zo persoonlijk is het. Iedereen heeft zijn eigen ondraaglijk lijden, dat kun je niet eventjes in een vat gieten van ‘dit is ondraaglijk lijden’, dat bepalen mensen zelf. Maar het is wel belangrijk dat ze mij kunnen vertellen wat hun ondraaglijk lijden is. Ik moet een stukje met ze mee kunnen lopen van ‘oh ja zo snap ik het ook.	
7.	10:44 – 11:38	Diagnoses van Robin en hoe euthanasie taboe is	In de auto	Drone beelden van een rivier/meer. Medium close-up van Tim en Robin in de auto Drone beelden donker water. Medium close-up van Tim en Robin in de auto Drone beelden auto op weg.	Robin: Ze hebben verschillende diagnoses gesteld. Tim: Ja. R: Voorheen was het PTSS. Ja. Posttraumatische Stress Stoornis met persoonlijkheidsproblematiek. Daarvoor ben ik behandeld. Ik heb MDR gekregen, daarna heb ik schematherapie gekregen, ging het redelijk stabiel met me, toen heb ik weer een terugval gekregen. Gedwongen opgenomen omdat ik bij de huisarts kwam voor mijn euthanasieaanvraag afgelopen juni. En vervolgens mocht ik er niet meer over praten. T: Waarom niet? R: Het is een taboe onderwerp. Tis geen vorm van behandeling. T: En als je zegt ik wil euthanasie, zeg je dus ‘ik wil dood’ en dan kom je dus gesloten te zitten? R: Dan kom je gesloten te zitten. T: En dan mag je niks, omdat je een gevaar voor jezelf bent? Ja. T: In plaats van dat je hulp krijgt? R: Ja. [interview] T: Hoeveel aanvragen krijgen jullie...	Pathetisch bewijs
8.	11:38 – 12:06	Hoeveel aanvragen er binnen komen bij het expertisecentrum Euthanasie	In het kantoor van Gerty. Vervolgens beeld met informatie.	Medium Close-up Gerty Geblurde long shot kantoor Gerty, waar twee grafieken overheen zijn gezet. Medium long shot van Gerty, geblurd	...per jaar voor euthanasie? Gerty: Wij krijgen dr zo’n kleine 800. T: Hoeveel daarvan worden er ingewilligd? G: Kleine 10%. T: Even tussendoor, de 800 aanvragen waar Gerty het over heeft, zijn alleen die door psychisch lijden. In totaal ontvangt het expertisecentrum meer dan 3000 aanvragen per jaar. Overigens zijn dit de cijfers exclusief de aanvragen bij losse behandelaren en huisartsen	Ethisch bewijs
9.	12:06 – 13:56	Wat is psychisch uitzichtloos lijden? Voorstellen van Olax en Jelmer, ervaringsdeskundigen	Blauwe studio op witte blokken.	Medium shot Tim	T: Goed. Uitzichtloos lijden of specifieker nog, psychisch uitzichtloos lijden, wat is dat eigenlijk? Wat gebeurt er dan in ons mensenhoofd? Hoe voel je je? Hoe kom je de dag door? Allemaal goede vragen, die worden beantwoord door twee ervaringsdeskundigen. Let op!	Ethisch bewijs

		van uitzichtloos lijden.		<p>Medium long shot Olax en Jelmer</p> <p>Medium close-up Jelmer</p> <p>Medium long shot Olax en Jelmer</p> <p>Medium close-up Jelmer</p> <p>Medium long shot Olax en Jelmer</p> <p>Medium close-up Jelmer</p> <p>Medium long shot Olax en Jelmer</p> <p>Medium close-up Olax</p> <p>Medium long shot Olax en Jelmer</p> <p>Medium close-up Jelmer</p> <p>Medium long shot Olax en Jelmer</p> <p>Medium close-up Olax</p> <p>Medium long shot Olax en Jelmer</p>	<p>Olax: Hey mijn naam is Olax, ik ben 33 jaar, ik heb borderline en depressie en ik heb al zolang ik kan herinneren de wens om op te houden met leven.</p> <p>Jelmer: Hai, mijn naam is Jelmer, ik ben ook 33, ik heb een dubieuze oogaandoening waardoor ik nog weleens blind zou kunnen worden. Verder ben ik gediagnostiseerd met ADHD, PTSS, Borderline persoonlijkheidsstoornis en klinische depressie.</p> <p>En ik koester de wens om niet meer te leven</p> <p>J: Waarom willen jullie dood? Je zou bijna beter kunnen vragen, 'waarom wil je niet leven?' O: Dat denk ik ook, ik denk dat dat een betere vraag is. Ik zie het leven als nodeloos, doelloos, betekenisloos en ik heb het idee dat het allemaal niet zo veel uitmaakt of je wel of niet leeft en die twee keuzes gegeven, zou ik liever niet leven. T: Wat voel jij eigenlijk? J: meestal voel ik een hele grote leegte. Alsof je in een hele hele grote kamer staat als enige, te wachten tot je gehaald wordt of iets dergelijks, zoiets ja.</p> <p>Dingen zijn letterlijk heel zwaar, tis soms gewoon alsof je iets op je schouders voelt drukken, alsof iedere beweging moeite kost, alsof ademen moeite kost. Soms kom ik dagenlang m'n bed niet uit</p> <p>Puur en alleen omdat ik de kracht er niet voor op kan brengen.</p>	Ethisch bewijs
10.	13:56 – 14:54	Menno aan de telefoon over hoe het gaat. Hoe Menno met de situatie omgaat.	Beelden van Ataliah en Menno die zich door het ziekenhuis bewegen.	<p>Pan Amsterdam UMC long shot</p> <p>Close-up bordje wachtruimte H2</p> <p>Longshot stoelen wachtruimte</p> <p>Long shot Menno en Athaliah</p> <p>in Long shot Menno en</p>	<p>[Muziek]</p> <p>[Telefoongesprek tussen Marije en Menno]</p> <p>Me: Hey ben ik weer. Ma: Ja gaat het?</p> <p>Me: Ja het gaat gewoon de laatste tijd niet zo lekker. Ik merk gewoon... Mijn vrouw gebruikt de laatste tijd steeds meer medicatie, omdat ze te veel last heeft.</p>	Pathetisch bewijs

				<p>Athaliah in wachtruimte wachtruimte andere hoek Medium Long shot pan</p> <p>Medium Long tracking shot</p>	<p>En die euthanasie duurt ook gewoon lang en ik merk dat mensen haar niet serieus nemen. Ma: Nemen ze jullie niet serieus dan? Me: Dat doet me best wel pijn. Mensen zien het niet, omdat het allemaal van binnen kapot gaat bij haar. Iedereen zegt tegen ons 'ze ziet er goed uit, het gaat wel goed met haar hè.' Maar ondertussen is ze gewoon kapot aan het gaan en het gaat gewoon niet goed.</p>	
11.	14:54 – 16:24	Ataliah is zwanger	In de auto met Robin	<p>Zwart beeld Close-up hoofd Athaliah Close-up buik Athaliah Medium shot Menno, Athaliah en verloskundige Close-up hoofd Athaliah Close-up pan richting Menno</p> <p>Close-up hoofd Athaliah</p> <p>Close-up buik Athaliah Close-up scherm echo Close-up hoofd Athaliah</p> <p>Medium shot Menno en Athaliah Close-up hoofd Menno</p> <p>Medium shot Menno en Athaliah Close-up hoofd Athaliah Close-up echo</p>	<p>Begin met kloppend hartje van baby in echo</p> <p>Verloskundige: 148 slagen per minuut, dat is gewoon een hele mooie snelheid. Hier zie je heel mooi het gezichtje komen het lijfje, het hartje hier het ruggetje aan de andere kant, gaan we zometeen heel goed bekijken en hier liggen de voetjes. Beetje gebogen zie je, zijn de bovenbeentjes, een knietje, onderbeentjes en daar zie je de voetjes bewegen.</p> <p>Athaliah: ik ben zwanger, we zitten nu bij de echo. Tim: Hoelang ben je al zwanger? A: Bijna twintig weken. T: Dat is al fors ook. A: ja. T: is het helemaal gezond? A: Ja, voor zover ze het hebben gezien wel. T: weet je of er complicaties op kunnen treden of wat die zijn? A: Ja die zijn er zeker, maar die zijn in mijn geval, het meest voor mij. T: Niet zozeer voor je kind? A: Nee. T: Hoe is dat voor jou aan de zijlijn?</p> <p>Me: Ja voor mij is het ook spannend. T: ja en voor je kind. Me: en voor het kind en kijken hoe de situatie straks natuurlijk eindigt en waar we in terecht komen. T: Is het een goed idee deze zwangerschap? Me: ja goed idee, tis wat we willen en wie zegt, gaat ze misschien nog wel een tijdje mee. Maarja je weet niet hoe de situatie gaat lopen.</p> <p>kloppend hartje van baby in echo Loopt over in onheilspellende sfeermuziek</p>	<p>Pathetisch bewijs</p>

12.	16:24 – 16:50	Waarom Robin het team van BOOS heeft gemaïld.	In de auto met Robin	Drone shots intensive care Medium shot bladeren Medium shot auto Medium close-up Tim en Robin Drone shot inrichting.	Tim: Waarom heb je ons gemaïld? Robin: Ja omdat ik toch heel graag de euthanasie wil. T: Ja. R: of dat iets veranderd aan de wetgeving daarvan. T: Ja en wat is er niet zo goed aan de wet volgens jou dan? R: Je moet kunnen aantonen dat je uitbehandeld bent en dat het om ernstig psychisch lijden gaat. Dat is gewoon bijna niet aan te tonen. Gerty: Je moet wilsbekwaam zijn, je moet lijden	Logisch bewijs
13.	16:50 – 17:04	De criteria voor het aanvragen van euthanasie vanuit het expertisecentrum	Kantoor van Gerty.	Medium close-up Gerty	Je moet ondraaglijk lijden, je moet uitbehandeld zijn. Dat is even waar wij naar vragen, dat zijn de drie belangrijkste criteria.	Ethisch bewijs
14.	17:04 – 17:17	Dat deze criteria niet ontmoet kunnen worden door iemand met psychische problemen.	In de auto met Robin	Medium close-up Robin	Robin: Iedere behandelaar die heeft nog wel een manier waarop ze denken dat ze jou kunnen behandelen en de levenseindekliniek zegt ook als er 15 behandelingen mogelijk zijn, moet je er 13 gevolgd hebben, willen wij met jou in gesprek gaan.	
15.	17:17 – 17:36	Hoe mensen op deze criteria reageren.	Kantoor van Gerty	Medium close-up Gerty	Gerty: Op een gegeven moment ben je klaar, dan is er niks meer. En dan kun je wel zeggen van, ja je moet dan nog doen, maar dan wordt het een herhaling aan zetten. En daar worden mensen niet blij van, sterker nog daar worden ze diep ongelukkig van want dan voelen ze zich ook niet meer serieus genomen in hun lijden en hun ziek zijn.	Ethisch bewijs
16.	17:36 – 17:50	Wat Robin zou moeten doen als hij het traject “van uitbehandeld te zijn” zou volgen.	In de auto met Robin	Medium close-up Robin Drone shot intensive care	Tim: Wat zou het betekenen voor jou als je die route wel gaat lopen? Robin: Dat ik nog misschien tien jaar in behandeling moet. T: Ja, dus dan moet je nog tien jaar deze rit uitzitten? R: Ja. Johan: Euthanasie is geen recht, het is een mogelijkheid in...	Logisch bewijs
17.	17:50 – 18:09	Johan Leegemate, hoogleraar gezondheidsrecht, wordt voorgesteld. Euthanasie is geen	Kantoor Johan	Medium close-up Johan	...het Nederlandse systeem. Als het een recht zou zijn dan zouden artsen ook verplicht zijn een verzoek van de patiënt in te willigen, dat is niet zo. Artsen mogen dat weigeren om welke reden dan ook, dus het is een mogelijkheid, maar geen recht van de patiënt in de zin dat je het zou kunnen afdwingen.	Ethisch bewijs

		recht maar een mogelijkheid.				
18.	18:09 – 18:27	Wat Robin wil veranderen aan de wet	In de auto met Robin	Drone beelden donker bos Medium close-up Tim en Robin Medium close-up Robin	Onheilspellende muziek. Tim: snap je ook dat de wet zo is? Robin: Ik snap wel dat de wet zo is. Alleen ik vind dat ze beter moeten kijken naar mensen en minder strenge regels. Want iemand die echt dood wil op een normale manier, die krijgt het niet.	Pathetisch bewijs
19.	18:27 – 18:44	Johan vertelt dat er een euthanasiewet is.	Kantoor Johan	Medium close-up Johan Close-up handen Johan Medium close-up Johan	Johan: de hoofdregel in Nederland is dat euthanasie en hulp bij zelfdoding verboden zijn, maar er is een uitzondering gemaakt voor artsen, daar is een aparte euthanasiewet voor gemaakt. Die euthanasiewet noemt bepaalde vereisten waar artsen aan moeten voldoen en als ze zich daaraan houden dan is euthanasie mogelijk.	Ethisch bewijs
20.	18:44 – 19:27	Robin over reacties van mensen en over het sturen naar het plegen van zelfmoord.	Robin in de auto afwisselend met een shot waarin donker water te zien is.	Medium close-up Robin Close-up donker water Medium close-up Robin Drone shot donker bos	Robin: Ik krijg heel vaak de opmerking van je bent een leuke jongen, je ziet er goed. Of je bent jong je hebt nog een heel leven voor je. We hebben allemaal weleens iets slechts, zet je schouders er onder. Maar als je vanaf je zevende al aan het vechten bent, waarvan nu al vier jaar in de hulpverlening wat niet beter wordt, dan wil ik niet verder. Ik heb voor mezelf de afwegingen gemaakt tussen leven en dood en ik sta er volkomen achter. Tim: Ja. R: Alleen ik wil niet gedwongen worden naar bijvoorbeeld een brug of een trein wat je vaak ziet. T: Heb je weleens een poging gedaan? R: Ja, ik kwam op de intensive care terecht. Onheilspellende muziek. Olax: zijn jullie..	Pathetisch bewijs Pathetisch bewijs
21.	19:27 – 20:44	Jelmer en Olax die vragen beantwoorden.	Jelmer en Olax op witte blokken in een blauwe studio	Medium long shot Olax en Jelmer Medium close-up Olax Medium long shot O en J Medium close-up Olax Medium long shot O en J	..altijd somber en kunnen jullie ook nog lachen? Ze spreken elkaar niet tegen die twee dingen, ik kan als ik heel erg depressief ben, kan ik nog steeds met mensen lachen, mensen laten lachen, wat jij net ook al zei 'het is makkelijker om te entertainen en te doen alsof je vrolijk bent, dat is geen enkel probleem. En ja geniet je dan van dingen, wie weet. Tim: Misschien dat heel mensen denken, als je dood wil of euthanasie wil, is iedere dag een 3, is dat zo? O: Wel beschouwt als iedere dag een 1, ook de goeie dagen. Maar dat is omdat ik ze afzet tegen de 10 die het zou zijn als de dag überhaupt niet bestaan had.	Ethisch bewijs

				<p>Medium close-up Olax</p> <p>Medium long shot O en J</p> <p>Medium close-up Olax</p> <p>Medium long shot O en J</p> <p>Medium close-up Jelmer</p>	<p>Ik ben een borderliner, ik ben erg slecht in dingen relativeren. Bij mij zijn dingen vaak een 1 of een 10.</p> <p>En die tieners, die zijn er niet echt voor mij. Ook niet dagen waarop ik het reuze naar mn zin heb, ook niet dagen waar ik heel gezellig ben geweest met mensen, dan denk ik alsnog op het moment dat ik ga slapen, dan denk ik, ik had liever deze dag niet beleefd.</p> <p>Jelmer: Ik vind het lijden van het leven te groot, om het niet leiden inderdaad ervan te kunnen wegdenken, ja.</p>	
22.	20:44 – 24:00	Bevalling Athaliah	In ziekenhuiskamer	<p>Close-up VU medisch centrum</p> <p>Long shot zebra pad</p> <p>Long shot tram</p> <p>Medium close-up hoofd Marije</p> <p>Pan naar Athaliah in ziekenhuisbed</p> <p>Medium close-up Tim</p> <p>Medium shot cameraman</p> <p>Medium close-up Marije</p> <p>Long shot ziekenhuisbed met mensen ernaast.</p> <p>Handheld, rommelig shot verloskundige. Gaat over in een shot van de grond.</p> <p>Long shot VU medisch centrum</p> <p>Shot zebra pad. Shot helikopter</p>	<p>Muziek die spanning opwekt.</p> <p>Ondertussen tikkend geluid stoplichten.</p> <p>Tim: Hallo vrienden, het is maandagochtend. Marije: Ja.</p> <p>T: Leg jij het maar even uit. Ma: We zijn vandaag gebeld door Athaliah.</p> <p>T: Ja, die zit daar. Ma: Die zit hier, die gaat zo bevallen.</p> <p>T: We zijn dus hals over de kop hierheen gevlogen, de camera moet nog opgebouwd worden, dus dit is eventjes met de iphone.</p> <p>T: Er kunnen natuurlijk ook nog dingen misgaan vandaag. Ma: ja, klopt er zijn een paar scenario's he. T: Die gaan we zo even doorspreken. Ma: Ja.</p> <p>T: Er zijn een paar dingen die ik wel spannend vind, dat zijn namelijk, jouw leven en het leven van je kind. Athaliah: het leven van mijn kind maak ik me niet zo druk om, daar gaat het wel goed mee. Dat is juist de reden dat we willen dat het goed blijft gaan, dat ze komt. T: Ja, maar daar zit ook jouw leven aan vast. A: Ja dat is nog wel spannend ja. Verloskundige: We gaan nu wat voorbereiden, dus ik wil jullie wel vragen om weg te gaan. T: Ja. V: En dan houden we zo wel even contact over wanneer jullie eventueel terug kunnen komen, dan kan ik ondertussen dit even doen.</p> <p>Spannende muziek.</p> <p>T: Er is natuurlijk een situatie ontstaan nu, waar jij opa kan worden straks en jij tante, maar ook een situatie waar de moeder niet zo lang vol gaat houden. Zus: Ja.</p>	Logisch bewijs

				<p>Medium shot Tim, zus en vader van Menno. Medium close-up vader en Tim</p> <p>Uitzoomen naar medium shot Tim zus en vader. Long shot VU. Long shot zebra pad Medium shot Marije en Tim</p> <p>Camera volgt Tim die naar de trap loopt. Long shot Menno Medium close-up Menno en Tim Close-up hoofd Menno en Tim Close-up hoofd Menno en Marije waarna de camera panta naar medium close-up Tim en vader van Menno Medium close-up Menno en Tim Close-up telefoon Medium close-up hoofd Menno Close-up donker water</p>	<p>T: Hoe ga je daar als vader instaan? Vader: Ja zo veel mogelijk voor ze klaarstaan, dat is mijn taak in deze en dat zal ik zo goed mogelijk voor ze doen. T: nou maar hopen dat dat jij straks tante bent en jij opa. V: Ja dat is wel de bedoeling ja. Ta en V: Daar gaan we wel vanuit. T: met een levende moeder in ons midden. Ta: Dat zou helemaal een geschenk zijn ja. Spannende muziek en tikkend geluid stoplichten. T: Zij heeft geappt. Ma: Ja, de zus van Menno. T: Ja. Ma: Ja, dat ze er nu aankomen, naar beneden. Weet niet of er nieuws is. T: Even kijken dan.</p> <p>T: Hij ziet, hij lacht. Jo. Hij lacht. T: en? Menno: Alles goed. T: Nee, dat meen je. Ma: Echt waar? Me: Ja! T: Godverdomme hey! Ma: Oh wat goed! T: Oh jonge, Gefeliciteerd! Me: Dankjewel (huilend). Intense muziek. T: Ik ben zo blij voor je. Me: ik ook, ze ligt nu op de uitrustkamer en ademen doet ze nu zelf, ze heeft wat bloed verloren maar niet al te veel. T: Nee. Me: Die kleine begon ook gelijk te huilen en de hartslag was goed en.. T: Wat is het voor kind? Heb je een zoon een dochter? Me: Een dochter. Ik ben een trotse vader nu. T: Ja. Me: Echt ik ben blij met mijn twee vrouwen. T: Jij bent vader nu. Me: Ja! Loopt over in donkere muziek</p>	<p>Pathetisch bewijs</p> <p>Pathetisch bewijs</p> <p>Pathetisch bewijs</p>
23.	24:00 – 28:48	Kraamvisite Ataliah	Het huis van Ataliah en Menno	<p>Fade naar Medium long shot Marije en Tim die doorloopt naar een medium shot</p>	<p>Fade naar blijere muziek. Tim: Wat is dit eigenlijk, gaan we op kraamvisite of. Marije: Ja, ook eigenlijk wel. T: ook een soort he. Ma: Ja. T: Godverdomme heb jij een kadootje? Ma: Nee, niet over nagedacht eigenlijk. T: Dat is eigenlijk ook een gekke wending van een euthanasie documentaire. Ma: Ja dat is waar.</p>	<p>Ethisch bewijs</p>

			<p>Close-up hoofd Tim</p> <p>Medium shot Marije, Tim en Athaliah</p> <p>Medium shot Menno en Tim</p> <p>Close-up Sevyn</p> <p>Pan naar close-up Menno</p> <p>Medium shot Athaliah</p> <p>Pan naar medium shot Menno en Tim</p> <p>Close-up Sevyn</p> <p>Medium shot Tim en Athaliah</p> <p>Close-up Sevyn</p> <p>Medium close-up Tim pan naar medium close-up Athaliah.</p> <p>Close-up hoofd Menno, die pant naar Close-up Sevyn</p> <p>Medium close-up Athaliah</p> <p>Close-up Sevyn</p> <p>Medium close-up Tim met pan naar medium close-up Athaliah</p>	<p>T: Oh ze komt zelf open doen.</p> <p>T: Hallo. Ma: Hallo. T: Hoe gaat het? Athaliah: Ja het gaat wel. T: Ja? Schoenen uit he? A: Ja.</p> <p>T: Hoe gaat het grote vriend? Menno: Ja goed met jou? T: Ja gaat goed, hey wat een knap kind. Me: Ja, lijkt op dr vader he. A: Goedzo, goedzo.</p> <p>Me: Ja. Baby: huilen. T: Ja ik begrijp het. Me: al die mensen om je heen he, zou ik van gaan piepen. T: Hoe heet ze? Menno: Sevyn. T: Sevyn? Me: Sevyn. A: Ja. T: Wat leuk! A: S e v y n.</p> <p>T: En in hoeverre heeft zij iets geerfd van wat jij hebt? A: Helemaal niks. T: Helemaal niks? Geen lupus, helemaal niks? Me: Dezelfde kans dat deze kleine het krijgt is dezelfde kans als jouw kleine het krijgt. T: Oh okey dat is een nette score toch? Me: Ja. A: Ja.</p> <p>T: Hoe gaat het aangaande je longen en je lupus?</p> <p>A: Euhm, naja het is allemaal weer een beetje aan het opspelen, de zwangerschap die had echt magische krachten laten we het zo zeggen. T: Een soort oerinstinct misschien? A: Ja ik weet het niet, het heeft echt heel veel omgedraaid. Ik ben zelfs, ik heb in jaren niet gezwommen, ik ben zelfs naar Centerparcs geweest. Ik ben zes keer van de wildwaterbaan geweest. Dat heb ik in jaren niet gedaan, omdat ik daar gewoon de energie niet voor had en nu gaat het wat minder. De laatste tijd ben ik best wel verdrietig. T: Hoezo? A: Omdat ik gewoon merk dat het niet zo goed met mezelf gaat en ik probeer mezelf natuurlijk heel sterk te houden. Dan ben ik gewoon verdrietig over het idee dat ik haar achter moet laten en het idee dat ik me heel schuldig voel of dat ik aan de ene kant heel erg verlang naar de euthanasie, dus dat ik dat heel graag wil, maarja dat ik daar haar ook mee pijn doe. Dat vind ik heel moeilijk. T: dus eigenlijk is het wel een stuk complexer geworden nu? Met moederschap. A: Ja, ja en ik wist dat het op die manie zou zijn, maar het doet doet wel wat met je gevoelens, weetje euthanasie is niet iets wat je zegt dat je zomaar wil, snap je. T: want je staat er nog wel achter? A: Ja. T: Als in doodgaan. A: Ja.</p>	
--	--	--	--	--	--

				<p>Close-up Sevyn. Medium shot Athaliah en Sevyn</p> <p>Close-up Sevyn Tilt Close-up Athaliah (dit wordt steeds afgewisseld)</p> <p>Close-up voeten Sevyn Close-up Athaliah</p>	<p>Onheilspellende muziek en geluidje van Sevyn. Voice-over telefoongesprek. A: Ik wil zo graag voor mijn kleine meisje proberen zo lang mogelijk door te gaan. Als ik die euthanasie maar krijg. Marije: Dat je in ieder geval weet dat dat kan. Dat het een optie is. A: Ja dat het een optie is. Dat wanneer ik zeg: 'Ok ik heb er al tien of twintig dagen aan zitten denken en vandaag wil ik het gewoon' Dat het dan ook gewoon kan. Hoelang het duurt, niemand kan het me vertellen. Ik kan helemaal niks. In beeld zelf. Sevyn: geluidjes. A: Auw, auw, auw, auw, auw, auw. Sevyn: ondertussen drinkgeluiden. T: Ben je gelukkig nu? A: Ja. T: Maakt dat het idee van overlijden niet veel moeilijker en pijnlijker? A: Ja. Het maakt me ook gewoon verdrietig dat er geen kans is om beter te worden. Het zit er hoe dan ook aan te komen, ja. Sevyn: drinkgeluiden en piepen. A: Ik vind het niet een makkelijke keuze ofzo T: In hoeverre is het verantwoord om een kind te nemen als je weet dat de dood er aan zit te komen? A: Euh, ik vind het niet perse onverantwoord, want ja natuurlijk zou het misschien lastig zijn, maar het kind heeft ook een vader en de vader wil ook graag een kind. Ja ik probeer gewoon te leven alsof het leven nog heel lang duurt. Maar aan de ene kant hoop ik dat het niet zo is, dat het niet lang duurt, ja.</p>	<p>Pathetisch bewijs</p> <p>Pathetisch bewijs</p>
24.	28:48 – 30:27	Jelmer en Olax praten over nadelen van zelfmoord.	Jelmer en Olax op witte blokken in een blauwe studio	<p>Medium long shot Olax en Jelmer Close-up Olax Medium long shot Olax en Jelmer Close-up Olax Medium long shot Olax en Jelmer</p>	<p>Olax: Waarom eigenlijk euthanasie en geen zelfmoord of zelfdoding? Ik kan een heleboel redenen noemen en ze komen allemaal neer op bijna iedere vorm van zelfdoding is verschrikkelijk en vrij riskant. Daarmee bedoel ik niet de kans dat bestaat dat je dood gaat, dat lijkt me vanzelfsprekend namelijk, maar meer weet je als je jezelf wil verhangen dan heb je een enorm risico dat je het overleeft en dus de rest van je leven met nek- en rugklachten doorgaat. Bij medicatie overdosis zijn vergelijkbare problemen, leverschade, orgaanschade sowieso. Extremere vormen zoals voor een auto of voor een trein springen, daarmee breng je andere mensen heel veel meer schade</p>	Ethisch bewijs

				<p>Close-up Olax</p> <p>Medium long shot Olax en Jelmer</p> <p>Close-up Olax</p> <p>Medium long shot Olax en Jelmer</p> <p>Close-up Jelmer</p>	<p>aan dan je jezelf ooit aan zou willen doen. Er zijn 'veilige' manieren van zelfmoord plegen, maar ze komen er allemaal op neer dat je het in het geniet moet doen, dat je het in het geheim moet doen. Je mag met niemand er over praten, want iedereen die ervan weet die is na afloop (Jelmer: medeplichtig) strafbaar omdat die je tegen had kunnen houden.</p> <p>Als je het mij vraagt waarom euthanasie in plaats van zelfmoord, dan is dat misschien wel één van de belangrijkste redenen.</p> <p>Jelmer: Ja voor mij is de humaniteit gewoon en de tijd die je hebt om afscheid te nemen, de tijd die je hebt om nog een paar keer toch om je heen te kijken en te denken 'ja ik ben hier wel mooi geweest, ik vond het niet leuk maar ja nu mag ik weg.' En dat is een prettige gedachte [muziekmobiel deuntje start] en als er mensen bij zouden kunnen zijn is dat fijn.</p>	
25.	30:27 – 31:23	Gerty die praat over leeftijd bij euthanasie.	Gerty in haar kantoor	<p>Close-up Gerty</p> <p>Medium close-up Gerty</p> <p>Close-up Athaliah tilt naar close-up Sevyn.</p> <p>Medium close-up Gerty</p> <p>Medium close-up Athaliah en Sevyn</p> <p>Medium close-up Gerty</p>	<p>Tim: Hoe zwaar is de factor leeftijd bij een aanvraag voor euthanasie?</p> <p>Gerty: Ik denk hoe jonger, hoe behoedzamer je naar deze mensen kijkt, hoe zorgvuldiger je kijkt.</p> <p>Je kijkt er net zo naar als bij iemand die veertig is vind ik. Zo doe ik dat in ieder geval.</p> <p>Je kijkt naar dat lijden en wat is er allemaal gebeurd en hoe zit zo'n mens in elkaar en dat is wel zwaar, ook belastend. T: waarom? G: Omdat je ziet dat zo'n jong leven afgebroken wordt en daar werk ik aan mee. Nou en van het is ook hulp verlenen he, euthanasie is hulp verlenen. En ik zie dat ik ze daar echt mee help en daar heb ik dan zoveel mooie, ook mooie, maar ook verdrietige ervaringen mee gehad, want je ziet dan een jong mens wat '*zucht*' ik mag eindelijk' en alleen maar hele verdrietige familie er omheen. Het zou je kind maar verliezen.</p>	Ethisch bewijs
26.	31:23 – 31:55	Ataliah die verdrietig is over het feit, dat ze liever dood wil dan bij dr kindje blijven.	Shots van kinderspullen.	<p>Close-up muziekmobiel en pillen op de achtergrond.</p> <p>Close-up eenhoorn knuffel</p>	<p>[telefoongesprek] Athaliah: Ik word verdrietig van het feit dat ik eigenlijk liever dood ben dan dat ik bij mijn kleintje ben. En dat is gewoon heel erg.</p>	Pathetisch bewijs

				<p>Close-up dieetvoeding prematuren en pillendoosje</p> <p>Close-up baby schoenen fade out</p>	<p>Want ik heb heel veel last, ik heb veel pijn en ik kan het aan niemand uitleggen of beschrijven. Niemand kan voelen wat ik voel. Marije: Jij bent de enige die dat kan zeggen of aangeven. A: Ja. [Deuntjes muziekmobiel gaat over in onheilspellende muziek]</p>	<p>Pathetisch bewijs</p>
27.	31:55 – 35:29	Ataliah belt huisarts voor euthanasie aanvraag. Nog steeds kraamvisite	Huis van Ataliah en Menno	<p>Fade in Medium close-up Menno</p> <p>Tilt close-up Athaliah</p> <p>Close-up Tim tilt naar close-up Sevyn</p> <p>Medium shot Tim, Sevyn en Athaliah</p> <p>Close-up Sevyn</p> <p>Medium shot Tim, Sevyn en Athaliah</p> <p>Close-up Athaliah</p> <p>Close-up Sevyn</p> <p>Medium close-up Menno</p> <p>Medium close-up Athaliah</p> <p>Medium close-up Menno</p> <p>Medium shot Tim, Sevyn en Athaliah</p>	<p>[telefoon gaat over en onheilspellende muziek gaat door]</p> <p>Automatisch bandje huisartsenpraktijk: U bent verbonden met de praktijk van dokter *piep* en dokter *piep*. Wegens duidelijk tekort aan assistentes kan de wachttijd langer zijn dan u van ons gewend bent. Onze excuses voor de overlast.</p> <p>T: Ken je iemand die hetzelfde doorgemaakt heeft met jouw ziekte die zo'n traject in is gegaan of?</p> <p>A: Ik heb wel een verhaal gehoord van iemand die dat heeft doorgemaakt. Het was een meisje die Lupus had, dezelfde ziekte als mij en die was ook uitbehandeld. Ja de huisarts had beloofd mee te werken op het moment dat zij euthanasie vroeg, maar dat hebben ze niet gedaan en uiteindelijk heeft ze zichzelf opgehangen. T: Ja. A: Ja. T: Is dat een optie voor jou? A: Nou ophangen niet, maar T: zelfmoord? A: Ja, als het echt niet op een andere manier kan dan is het een optie. T: Hebben jullie dat besproken ook al? Menno: Ja. A: Ja. Me: Ik heb gezegd zorg dat [Athaliah begint te lachen] je eerst een filmpje maakt met je eigen telefoon, dat jij het doet en zorg dat ik niet thuis ben en doe het maar met pilletjes, want ik hoef je niet hangend te vinden. T: Zou je dan willen weten wanneer dat gaat gebeuren of is het dan je komt thuis. Me: Dat maakt me niet uit. Als zij zegt 'nou is het echt klaar en' dan zeg ik 'okey dan ga ik een bak koffie bij mijn vader drinken.' T: Ja precies dan ga jij het huis uit. Me: Ja, dan zorg ik wel dat ik niet thuis ben. T: Je gaat nu het traject in dat je euthanasie aan gaat vragen bij de huisarts? A: Ja. [pop up geluidseffect] T: En stel nou, dat kan je bij verschillende artsen doen he, levenseindekliniek, heel veel trajecten, ze zeggen allemaal nee. A: Ja. T: Dan is dat dus wat je gaat doen? A: Wat bedoel je? T: Zelfmoord plegen. A: Euh ik denk het wel ja.</p>	<p>Pathetisch bewijs</p>

Tekst in beeld :
"na
verscheidene
pogingen bij

			andere behandelaars”	<p>Close-up mobiele telefoon</p> <p>Close-up Tim tilt naar Close-up Sevyn</p> <p>Close-up Athaliah</p> <p>Medium long shot Menno, Athaliah, Sevyn en Tim</p> <p>Close-up Sevyn</p> <p>Close-up Athaliah</p> <p>Medium shot Athaliah, Tim, Sevyn</p> <p>Medium close-up Menno</p> <p>Close-up ring Menno</p> <p>Close-up Athaliah</p>	<p>[wachtmuziekje start op achtergrond] Automatisch bandje huisartsenpraktijk: Tevens willen we u mededelen dat de assistente pauzeert van half elf tot elf uur en van twaalf tot één uur.</p> <p>Man aan telefoon: Goedemiddag, u spreekt met *piep*. A: Hai goeiedag u spreekt met mevrouw Boon, ik wilde graag een afspraak maken met de huisarts. Man aan telefoon: Ok, en wat is uw geboortedatum? A: 3-10-1996 Sevyn: drinkgeluidje Man aan de telefoon: wat zijn uw klachten? A: Ik wil met de arts praten over euthanasie. [hoort het wachtmuziekje nog steeds en Sevyn drinkend op de achtergrond] A: Bent u er nog? Man aan de telefoon: Ja ik ben er nog hoor. A: Okey. M: U wilt met de arts praten over euthanasie. Heeft u daar een reden voor of? A: Euh ja, m'n ziekte, maar de arts is daarvan op de hoogte. [stilte terwijl de muziek doorgaat] Man aan de telefoon: kwart over acht heb ik plek. A: Ja is goed. Man aan de telefoon: Dan heb ik 'm maandag 14 januari, kwart over acht bij de *piep*. A: Okey, dankjewel. Meneer aan de telefoon: Ja is goed, fijne dag. A: Dag. [wachtmuziek eindigt met *pling*]</p>	
28.	35:29 – 36:52	Robin over dat hij naar zelfmoord wordt gedreven en dat hij daar van baalt.	Robin in de auto	<p>2 drone shots inrichting</p> <p>Medium close-up Robin en Tim</p> <p>Close-up takken, in de achtergrond de auto</p> <p>Close-up Robin</p>	<p>[onheilspellende muziek] T: Wat voel jij dan op een gemiddelde dag? Robin: Euh angst T: Ja, voor wat? R: Voor wat ik mee heb gemaakt, dat herbeleef ik nog. T: En hoe zie je de dood voor je? R: euh vredig, ik weet dat dat rust zal brengen. T: Ben je bang voor de dood? R: Nee. T: Ben je bang voor het sterven? R: Ja. T: Waarom daar wel voor? R: Het is een angstig moment. Als ik een poging zou doen, dan weet ik niet of het lukt, hoe ik er uit zal komen en dat is waarom ik eigenlijk euthanasie wil. T: Ja. R: Omdat ik bang ben om het zelf te doen. T: Ja.</p>	Logisch bewijs

				<p>Drone shot parkeerplaats intensive care.</p> <p>Close-up Robin</p> <p>Close-up donker water</p> <p>Medium close-up Tim en Robin</p> <p>Close-up donker water</p> <p>Close-up Robin</p>	<p>T: Hoe zie je euthanasie dan voor je? R: Dat ik op een bed lig, gewoon veilig waar ik me fijn voel.</p> <p>En een drankje inneemt of een injectie krijg met naasten om me heen, als hun dat zouden willen. Want ik voel mij nu op de rand van zelfmoord op een vreselijke manier eigenlijk opgedreven. T: Ja, dat is hoe het voelt. R: Niet de manier waarop ik het wilde. T: Het is onhoudbaar voor jou, je krijgt geen euthanasie, dan zelf doen? R: Ja. T: En daar baal je van? R: en daar baal ik van. [onheilspellend muziek start weer]</p> <p>T: Ga ik jou nog een keer zien na vandaag? R: Ik hoop het niet.</p>	Pathetisch bewijs
29.	36:52 – 38:07	Robin over mislukte zelfmoordpoging.	Water en Erasmusbrug	<p>Close-up drone shot donker water gaat over door middel van tilt naar long shot Erasmusbrug, gaat over naar close-up Erasmusbrug</p> <p>Drone shot boven Erasmusbrug</p> <p>Close-up donker water</p> <p>Fade out</p>	<p>[onheilspellende muziek op de voorgrond]</p> <p>[telefoon gaat over]</p> <p>Telefoongesprek Robin: Hey Marije. Marije: Hey. R: Ik ben van de brug afgesprongen. Van de Erasmusbrug, en toen ben ik door de politie het water uit gehaald. Ik ben ontzettend verdrietig. Gewoon, dat het niet gelukt is. En nu heb ik een hekwervel gebroken. En vanochtend hebben ze me met de ambulance terug naar die kut-afdeling gebracht. Dat is niet de kant die ik op wilde zeg maar.</p>	Pathetisch bewijs
30.	38:07 – 39:20	Jelmer en Olax over nazorg qua euthanasie	Jelmer en Olax in de blauwe studio die doorgaat naar Tim in de blauwe studio	<p>Medium long shot Olax en Jelmer</p> <p>Close-up Olax</p> <p>Medium long shot Olax en Jelmer</p> <p>Medium close-up Jelmer</p> <p>Medium long shot Olax en Jelmer</p> <p>Close-up Olax</p> <p>Medium long shot Olax en Jelmer</p> <p>Shot verschuift naar links</p>	<p>Olax: Hoe is de nazorg na een aanvraag voor euthanasie? Ik kan daar heel kort en bondig over zijn, die is er niet.</p> <p>Jelmer: Toen ik de vorige keer weg werd gebonjourd, is mij nooit nog iets nagestuurd, niet eens een klanttevredenheidsmail of noem maar op. O: Zou je het expertisecentrum euthanasie aanbevelen? J: Ja nee maar echt ik weet niet of ik goed daar werd geholpen, whatever niks. Nazorg biedt je in zekere zin bij bijna alle gevallen van medische en psychische hulp, dus waarom hier niet vraag ik me af. O: Lang verhaal er is gewoon helemaal geen nazorg vanuit het expertisecentrum euthanasie. J: Nee, er is nul nazorg.</p>	Ethisch bewijs

			Tekst in beeld: "Nazorg zelfdoding therapie euthanasie"	Medium close-up Tim	T: Okey dus stel, je doet een aanvraag voor euthanasie, maar je komt het begintraject niet eens in. De voordeur blijft dicht. Dan is de vraag wel: Wat gebeurt er nou met die mensen? Hoeveel procent van de mensen die afgewezen worden doen aan zelfdoding, hoeveel procent gaat in therapie en wordt gelukkig, hoeveel procent krijgt uiteindelijk later nog een euthanasie en kunnen we door dit te turven zelfdodingen voorkomen? en misschien zelfs de overkoepelende vraag: Werkt dit systeem eigenlijk wel?	Ethisch bewijs
31.	39:20 – 39:58	Gerry over het niet zeker weten of er nog suicides voltrekken na euthanasie-aanvraag	Gerry in haar kantoor	Close-up bloemen met op achtergrond wazige Tim en Gerty Medium close-up Gerty Close-up handen Gerty Medium close-up Gerty	T: 800 aanvragen, 10% wordt ingewilligd, weet iemand in Nederland nou dat de mensen die rechtsonder maken bij de voorkeur van een behandelaar, een huisarts of het expertisecentrum bijvoorbeeld, waar die mensen blijven? Gerty: Ja dan moet ik je het antwoord schuldig blijven. Dat weet ik niet precies. T: Misschien elk jaar even inchecken om te kijken hoe het afloopt om te kijken misschien. G: Zeker dat zou een interessant onderzoeksobject kunnen zijn. T: Als blijkt dat daar heel veel suicides alsnog zich voltrekken dan, gaat daar misschien aan de voordeur iets mis bijvoorbeeld. G: Ja, ja.	Ethisch bewijs
32.	39:58 – 40:32	Robin praat over zijn sprong.	"Tekst juni 2019" Robin en Tim op de Erasmusbrug	Drone long shot Erasmusbrug Close-up Robin Close-up Tim pan naar medium close-up Robin Close-up Tim pan naar medium close-up Robin	[verdrietige muziek start] Tim: Toen je sprong was het precies zo laat als nu. Robin: Ja. T: Waarom doe je het dan niet twee uur 's nachts wanneer niemand er is? R: Ik wilde niet langer meer wachten en voor mij was dat het moment om te gaan springen. T: Je kon zo erg niet meer, dat je dacht ik ga gewoon. R: Ik dacht dit is de oplossing, dit is wat ik wil, ik wil dood. T: Ja. Gerty: Ik vind sowieso dat	Logisch bewijs
33.	40:32 – 40:51	Gerry over dat er beter gekeken moet worden naar	Gerry in haar kantoor, met een shot tussendoor van	Medium close-up Gerty Close-up voeten Robin Medium close-up Gerty	het beleid ten aanzien van euthanasieverzoeken beter moet, in die van dat collega's in het land, in de GGZ beter naar hun patiënten moeten luisteren, ook met dit onderwerp. Dat ze zich serieus genomen voelen in hun	

		euthanasie aanvragen	Robin die over de Erasmusbrug loopt.	Close-up wazig achterhoofd Robin met daarachter Erasmusbrug	doodswens.	
34.	40:51 – 41:02	Robin vertelt over dat ze hun best gaan doen om een euthanasietraject voor hem te starten.	Robin en Tim op de Erasmusbrug	Close-up wazig achterhoofd Robin met daarachter Erasmusbrug Close-up Robin Pan close-up Tim	Robin: Ik mag er over praten over euthanasie. T: Ja. R: En er is gezegd dat ze alles op alles gaan zetten om een euthanasietraject voor mij te starten. T: maar dat is goed nieuws. R: Dat is goed nieuws, daar ben ik blij mee. T: Ja.	Pathetisch bewijs
35.	41:02 – 41:17	Gerry praat over hoe opluchtend een gesprek met het Euthanasiecentrum kan zijn.	Gerry in haar kantoor	Medium close-up Gerty	Gerty: wij merken heel vaak door met ze in gesprek te gaan komt er al zoveel rust bij die mensen van *zucht* ik mag hier erover praten, ik wordt serieus genomen, ik heb een perspectief dat ze met me mee gaan lopen om dit traject te verkennen.	
36.	41:17 – 41:28	Robin over de rust die hij nu ervaart.	Robin op de Erasmusbrug	Close-up schaduw Robin Close-up Robin	Robin: Het gevoel wat ik nu heb in dagen, het is rust omdat we naar het traject toe werken	
37.	41:28 – 41:46	De vraag: wat Jelmer en Olax zou helpen.	Jelmer en Olax op witte blokken in een blauwe studio	Medium long shot Olax en Jelmer Medium close-up J Medium long shot O en J Medium close-up J Medium long shot O en J	Jelmer: Wat zou mij persoonlijk helpen? Een stuk minder taboe op überhaupt zelfdoding en euthanasie zou helpen. Al kun je zoiets niet afdwingen behalve dan.. Olax: Je kan er voor zorgen dat het makkelijker wordt om over te praten, door er meer over te praten.	Ethisch bewijs
38.	41:46 – 43:20	Athaliah krijgt haar euthanasie met haar huisarts niet rond.	In het huis van Athaliah en Menno Tekst in beeld: "Athaliah krijgt ondertussen de euthanasie met haar huisarts niet rond"	Medium close-up Athaliah Medium close-up Tim	[Telefoongesprek] Athaliah: Eigenlijk zou ik willen vragen of jullie met mij willen filmen. Marije: Gaat het niet goed? A: Nee, we gaan ook een hospice bespreken. Dit is wat ik voor wilde zijn, maar niemand wilde luisteren. Interview Tim: Dit zijn je laatste dagen? A: Dat klopt. T: Ligt mij even in. A: Mijn hele	Pathetisch bewijs

			“december 2019”	<p>Close-up Athaliah</p> <p>Close-up Tim</p> <p>Pan Close-up Athaliah Medium close-up Tim en Athaliah</p> <p>Close-up Athaliah</p>	<p>rechter borst is één homp aan vocht en dat drukt op mijn longen en de longen vullen zich met vocht en daardoor heb ik het heel erg benauwd. T: Ja. Dat is wat je in het begin tegen ons zei natuurlijk ‘ik wil euthanasie zodat ik niet langzaam hoeft te stikken.’ A: Klopt. T: En dat is precies wat nu wel gebeurt. A: Ja T: En nu ga je al stikkend een palliatieve sedatie in.</p> <p>A: Ja. T: Wat was ideaal geweest voor jouw sterfmoment, wanneer was ongeveer dat je dacht ‘nou als het dan gebeurt was dan was het voor mij vrediger geweest?’ A: Ik denk misschien drie weken geleden. T: Ja? A: Ja.</p> <p>A: Ik vind toch dat ze mij iets hebben afgenomen wat ik wel persoonlijk vind dat ik had verdiend. Want het was niet zo dat ik niet terminaal ziek was. Ik was wel terminaal ziek, maar ik was jong en ik had een kind. Ja eerst was het je bent jong, want toen had ik nog geen kind. T: Nee. A: En toen was ja maar je hebt een kind.</p>	
39.	43:20 – 43:50	Gerry over dat er minder suicides zouden zijn als de GGZ meer met jonge mensen die euthanasie willen, praten.	Gerry in haar kantoor, met een shot van een lopende Robin op de Erasmusbrug	<p>Medium close-up Gerty</p> <p>Close-up wazig achterhoofd R Medium close-up Gerty</p>	<p>Gerty: Wat ik altijd merk bij mijn patiënten die ik ontmoet van eigenlijk willen ze niet dood, maar ze kunnen niet leven, weten niet hoe ze moeten leven, zijn wanhopig, hopeloos. Als je ze daar gehoor voor geeft dan hebben ze zoiets van iemand begrijpt me. Maar als het daar meer zou gebeuren dan kan ik me wel voorstellen dat er minder suicides zouden zijn, als ze in de GGZ veel meer met dit onderwerp aan de slag zouden gaan.</p>	
40.	43:50 – 44:29	Ataliah over het pijn doen van geliefden.	In het huis van Ataliah en Menno	Close-up Athaliah	<p>A: Het is gewoon moeilijk om te accepteren dat je, ondanks dat je het wil is het moeilijk om te accepteren dat je je geliefden pijn gaat doen en daar heb ik het wel heel moeilijk mee gehad en heb ik het nog steeds moeilijk mee. En ik blijf maar steeds sorry zeggen en dan zeggen ze ‘sorry? Wat ben jij voor gek, je bent het mooiste persoon die ik ken en de sterkste persoon die ik ken.’ [verdrietige muziek start] Maarja je gaat ze toch pijn doen.</p>	Pathetisch bewijs
41.	44:29 – 44:51	Jelmer en Olax over waardig doodgaan en dat dat het leven	Jelmer en Olax op witte blokken in een blauwe studio	<p>Medium long shot Olax en Jelmer</p> <p>Close-up Olax</p> <p>Medium long shot O en J</p>	<p>T: Als ik het samenvat, zou het idee dat jullie dood mogen op een waardige manier het leven zolang je het nog moet leven eigenlijk dragelijker maken. Olax: Ja, zeker. Jelmer: Ja dat zeg je helemaal goed. O: Iets om naar uit te kijken, dus minder uitzichtloos.</p>	

		draaglijker zou maken.				
42.	44:51 – 45:58	Athaliah over haar begrafenis.	In het huis van Athaliah en Menno, wisselend met beelden van haar begrafenis.	<p>Close-up Tim pan naar close-up Athaliah</p> <p>Close-up voeten kistdragers</p> <p>Close-up Athaliah</p> <p>Medium close-up lachende familie op begrafenis</p> <p>Close-up Athaliah</p> <p>Long shot alle mensen op de begrafenis</p> <p>Close-up Athaliah</p> <p>Medium close-up kistdragers gevolgd door long shot kistdragers gevolgd door medium shot moeder Athaliah en Menno gevolgd door close-up kistdrager gevolgd door medium close-up stoet mensen gevolgd door long shot kist naar binnen</p> <p>Fade out</p>	<p>Tim: Hey, je uitvaart. Athaliah: Ja. T: Heb je daar over nagedacht? A: Zeker weten die staat al helemaal vast. T: Echt waar, ja? A: Ja. T: Een korte samenvatting?</p> <p>[muziek start: Celebration door Devendra Banhart] A: Het was eigenlijk de bedoeling dat er niet zoveel mensen zouden komen, maar in de Surinaamse cultuur is het normaal dat je met een feest eruit gaat en er komt dus ook een band... ..en ze gaan dansen met mijn kist. Daar wil ik juist dat er heel veel mensen bij zijn. T: Ooh.</p> <p>A: en niet weinig mensen, want dan is het geen feest. Ja een feest moet groot weet je wel.</p> <p>[Celebration door Devendra Banhart wordt harder]</p>	
43.	45:58 – 47:35	Brief van Robin die naar BOOS is gestuurd.	Zwevende brief en daarna zinnen voor een blauwe achtergrond.	Totaal shot blue screen	<p>[Celebration door Devendra Banhart gaat door] Voice-over Tim: Lieve Tim en Marije, niemand lijkt mij te willen begrijpen als het gaat om het willen beëindigen van mijn leven. Ik ben nog jong, heb een heel leven voor me en lichamelijk ben ik toch niet ziek? We zien het allemaal weleens niet zitten, kom op nou schouders eronder. Als je opgeeft ben je zwak. Oke, dan ben ik maar zwak. Ik ben heel lang heel</p>	Ethisch bewijs

					sterk geweest, maar nu ben ik klaar. Laat me gaan. Ik wil niet meer sterk zijn. Ik wil geen behandeling. Ik wil rust. Het is alleen zo rot dat ik er met niemand over kan praten. Ja ik wil dood maar het zelf doen is niet de manier. Ik wil geen dood met angst, pijn, verdriet en onzekerheid. Ik wil mijn lichaam niet verminken. Maar toch heb ik inmiddels vrede met zo'n eind. Het is niet wat ik wil, maar ik word die kant opgedreven omdat euthanasie dus niet mogelijk is en dat is spijtig. Ook voor mijn omgeving, iemand verliezen is al niet gemakkelijk, laat staan wanneer diegene niet vredig heen is gegaan. Als iemand vermoord wordt, zeggen we dat niemand mag beslissen over het leven van een ander, maar blijkbaar mag ook niemand beslissen over het leven van zichzelf. Ik hoop daarom dat mensen wat opener naar euthanasie zullen willen kijken. Groet, Robin.	
44.	47:35 – 48:15	Overlijdensberichten en aftiteling	Witte letters voor een blauwe achtergrond. Tekst: "Athaliah overleed eind 2019" "Vlak voor haar lichaam het zou gaan gebeven kreeg zij toch toestemming voor euthanasie" "Robin begon in 2020 met een nieuw behandeltraject in de hoop het	Totaal shot blue screen die langzaam wordt uitgezoomd	[Celebration door Devendra Banhart komt op de voorgrond]	Logisch bewijs Logisch bewijs

			<p>leven dragelijker te maken”</p> <p>“Later dat jaar ontnam hij zichzelf van het leven”</p> <p>“Olax en Jelmer hebben tot op heden nog geen toestemming gekregen voor euthanasie”</p> <p>“Met bijzondere dank aan: Robin, Athaliah, Menno, Olax, Jelmer, NVVE, Gerty en Johan”</p>			
45.	48:15 – 48:26	telefoonnummer voor als je aan zelfdoding denkt.	<p>Zwarte achtergrond met tekst “Denk je aan zelfdoding? Praat erover. Bel 0800-0113 of chat via 113.nl 24/7 open. Anoniem en vertrouwelijk.</p>			

Verklaring Intellectueel Eigendom

De Universiteit Utrecht definieert plagiaat als volgt:

Plagiaat is het overnemen van stukken, gedachten, redeneringen van anderen en deze laten doorgaan voor eigen werk. De volgende zaken worden in elk geval als plagiaat aangemerkt:

- het knippen en plakken van tekst van digitale bronnen zoals encyclopedieën of digitale tijdschriften zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het knippen en plakken van teksten van het internet zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het overnemen van gedrukt materiaal zoals boeken, tijdschriften of encyclopedieën zonder aanhalingstekens of verwijzing;
- het opnemen van een vertaling van teksten van anderen zonder aanhalingstekens en verwijzing (zogenaamd "vertaalplagiaat");
- het parafraseren van teksten van anderen zonder verwijzing. Een parafrase mag nooit bestaan uit louter vervangen van enkele woorden door synoniemen;
- het overnemen van beeld-, geluids- of testmateriaal van anderen zonder verwijzing en zodoende laten doorgaan voor eigen werk;
- het overnemen van werk van andere studenten en dit laten doorgaan voor eigen werk. Indien dit gebeurt met toestemming van de andere student is de laatste medeplichtig aan plagiaat;
- het indienen van werkstukken die verworven zijn van een commerciële instelling (zoals een internetsite met uittreksels of papers) of die al dan niet tegen betaling door iemand anders zijn geschreven.

Ik heb bovenstaande definitie van plagiaat zorgvuldig gelezen en verklaar hierbij dat ik mij in het aangehechte BA-eindwerkstuk niet schuldig gemaakt heb aan plagiaat.

Tevens verklaar ik dat dit werkstuk niet ingeleverd is/zal worden voor een andere cursus, in de huidige of in aangepaste vorm.

Naam: Maud Siegers

Studentnummer: 6413145

Plaats: Utrecht

Datum: 28 juni 2021

Handtekening: